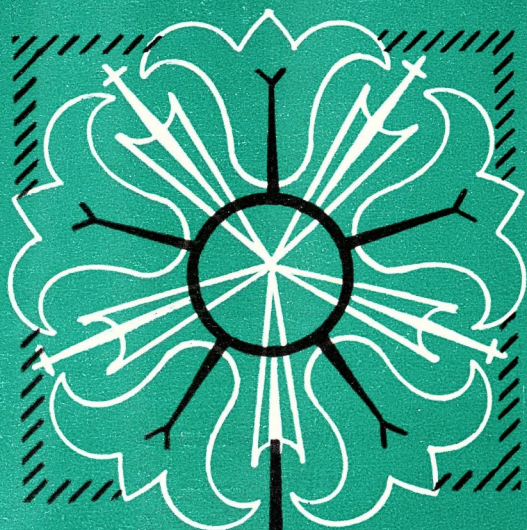

moteris

1962

1

sausis
vasaris

LIE TU V I U M O T E R U Ž U R N A L A S

TURINYS

K. J. Matusas	Lietuvės veidas nuo vysk. Valančiaus iki dabar	2
I. Lukoševičienė	Šeima ir mergaitės paruošimas ateičiai	6
	Sibiro poezija	8
El. Jackevičiūtė	Motery švietimas atskirose šalyse	8
Dr. M. Ramūnienė	Namų dvasia	10
D. Paškevičiūtė	Eilėraščiai	13
A. R. Maria	Tie vyrai . . .	14
Šeima ir auklėjimas		17
	D. Petrutytė Žaislai, jų reikšmė ir evoliucija Iz. Matusevičiūtė Tekėjusių moterų darbo problema	
Moterys pasaulyje		20
Jaunųjų rašiniai		22
	D. Treigytė Mažas kampelis "Senojo pasaulio" V. Liuimaitė Lietuva — mano tėvynė	
Organizacinė veikla		24
Lietuvoje		25
Madų pasaulis	Veda I. Kairienė	26
Šeiminingų kampelis	Veda B. Pabedinskienė	27

ILIUSTRACIJOS

Šv. Barbora	5
Šeima — Kaethe Kolwitz	7
Senutė — A. Makūnaitė	9
Lietuvaitė — K. Tulienė	11
Jūratė ir Kastytis — K. Tulienė	12
Vaiko galvutė — Rubens	14
Madona — Raffaello Santi	15

"MOTERIS" Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 1 (26) 1962 m.

Leidėjos: Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija.

Vyr. redaktorė: Izabelė Matusevičiūtė.

Meninė ir techninė redaktorė: Nora Kulpavičienė.

Administratorė: Bronė Pabedinskienė.

Korektorė: Zuzana Daugvainienė.

Viršelės: N. Kulpavičienės.

Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ont.

Spaudė: "Žiburių" Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont.

Atskiuro numerio kaina 75 centai. Prenumerata metams \$3.00.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1962 Spring's Issue.

Printed by "The Lights" Printing & Publishing Co. Ltd. in Toronto. Price 75 c.

moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS
1962 Nr. 1 (26)

MIELOS SKAITYTOJOS,

Jau septinti metai, kai "Moteris" lanko savo skaitytojas išeivijoje. Nemažas laiko tarpas, per kurį turėjome progos išmėginti savo jėgas, patirti skaitytojų nuotaikas bei pageidavimus. Nors žurnalo leidimas yra sunkus, daug rūpesčių teikiąs darbas, tačiau galima su džiaugsmu pasakyti, kad šiandien žurnalas stovi gana tvirtai: turi nemažą pastovių prenumeratorių skaičių ir gerų bendradarbių būrį.

Galbūt, dauguma skaitytojų žino faktą, kad žurnalas jokio pelno neneša (net pagrindinėms savo darbininkėms, kaip redaktorei ir administratorei, pragyvenimo šaltinio nesudaro); bet gale metų galą su galu suvedam, tai yra skaitom, kad labai gerai. Leidėjos jaučia, kad esamom sąlygom galima ryžtis žurnalą dažninti. Tuo būdu padarysim jį aktualesniu ir palaikysim artimesnį kontaktą su skaitytojomis.

Šiais metais bus išleisti penki "Moters" numeriai: vasario, balandžio, birželio, rugsėjo ir lapkričio mėnesių pabaigoje. Sekančiais metais, galbūt, galėsime prieiti prie reguliarių šešių numerių per metus.

Su didesniu skaičiumi numerių padidėja ir išlaidos. Šiais metais mokestis už prenumeratą pasilieka tas pats. Nuo sekančių, 1963-jų, metų pradžios jis turės būti šiek tiek pakeltas. Šilti skaitytojų atsiliepimai mus dažnai padrąsindavo, todėl ir dabar mes tikimės jūsų pritarimo ir paramos.

Norėtumėm kreiptis į skaitytojas su prašymu skirti ypatingą dėmesį prenumeratom. Vienkartinės aukos, pavienio numerio nupirkimas yra geri dalykai ir už juos širdingai dėkojame. Tačiau finansinis žurnalo pagrindas, pagal kurį sudaroma sąmata ir visi apskaičiavimai, yra nuolatiniai, pastovūs prenumeratoriai. Todėl prašome malonias skaitytojas žurnalą užsiprenumeruoti.

Taip pat dar kartą kviečiame visas bendradarbiauti. Rašykime iš visur ir apie viską. "Moteris" yra dvasinis ryšys, kuris jungia mus, išblaškytas po tolimiausius pasaulio kampus.

*Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos
Centro Valdyba*

LIETUVĖS VEIDAS NUO VYSK. VALANČIAUS IKI DABAR

K. J. MATUSAS

Kadangi istorikai paprastai mėgsta knibinėti, pasak Maironio, „pelėsiais ir kerpėmis apaugusius“ dalykus, mieloji „Moters“ redaktorė pageidavo, kad ką parašyčiau apie naujesnių laikų lietuvių moterį. Čia pateikiu ne šulinio gilumo studiją, tik kai kuriuos istoriškai paliudytus faktus, žinoma, pridėdamas ir savo dvylekį, atseit, vienu kitu atveju duodamas ir savo paties istoriškų samprotavimų.

Yra dokumentuotas faktas, jog vysk. Valančius savo motiną sodindavo prie stalo, net ir esant svečių. O ji buvo kaimietė ūkininkė, tuomet per 70 metų. Ką tai reiškia? — Nei daugiau, nei mažiau, jog apie 19-to š. vidurį (Valančius mirė 1875 m.) Lietuvos kaimo moteris pirmą kartą istorijoje pradeda įgauti pagarbą, kuri iki tol buvo teikiama tik augštesniojo ir augštojo luomo moterims. Tokių, kaip Valančiaus motinos, faktų patyrinėjus būtų galima rasti ir daugiau. Žinoma, tai susiję su reiškiniu, jog kaimo arba žemojo luomo lietuviai (vadinasi, lietuviškai kalbantieji lietuviai), kitaip sakant, tų motinų vaikai galėjo išeiti augštuosius mokslus. O tai prasidėjo maždaug apie 19-to š. pradžią, ir daugiau ar mažiau prigijo apie jojo vidurį.

Beje, vysk. Valančius yra ir masinio, specifiškai lietuviško Lietuvos kaimo moterų švietimo sukūrėjas. Neužmirškime, kad jis buvo ne tik garsiausias Žemaičių ir iš viso Lietuvos visų amžių vyskupas, bet taip pat didžiausias kultūrininkas visoje mūsų istorijoje ir, galima sakyti, net didžiausias lietuvis per paskutiniuosius 400 metų. Taigi jisai vyskupo autoritetu (tai buvo didžiausias lietuviškas autoritetas) pareikalavo, kad lietuvių mergaitės nebūtų leidžiamos į Rusų valdžios pradžios mokyklas, o būtų mokomos namie. Savaimė suprantama, mokymas lietuviškas. Ta prasme Motiejus Valančius pirmutinis Lietuvoje žengė lietuvišką žingsnį. Mat, kaimo ir nekaimo mergaitės mūsų krašte mokyta moterų vienuolynuose mažiausia nuo 17-to š., bet mokyta lenkiškai. 19-to š. antroje dalyje valančinis mergaičių mokymas prigijo visoje Lietuvoje. Skulptorius Rimša tai nemirtingai pavaizdavo savo „Vargo Mokykloje“ — motina suka verpiamąjį ratelį ir drauge moko savo dukrelę skaityti. Tas dalykas Suvalkijoje įgyvendinta daugiausia pastangomis Sudargo klebono Martyno Sederevičiaus, kuris kunigu išventintas to paties Valančiaus Kaune. Valančiniu būdu išmoko skaityti ir mano paties neužmirštama motina, užaugusi prie Šakių (apie 1955 m. pasiekusi 84 m. amžiaus).

19-to š. antroje dalyje sušvinta lietuvių moters veido kitas atžvilgis. Kaimo ūkininkė nori matyti savo sūnų kunigu. Tai buvo įmanoma tik panaikinus baudžiavą. Mat, anksčiau dvasininko ir šiaip kiekviena visuomenės vadovaujama vieta buvo prienama tiktai bajorams ir augštesniesiems luomams. Savaimė suprantama, būdavo išimčių. Tokios istorinės padėties puikiausia iliustracija yra patsai vyskupas Valančius. Pasak garsaus Tumo-Vaižganto, yra buvę atsitikimų, kai kuris bajoriškas klebonas prišokęs atidaro vizituojančio vyskupo ponišką vežimą ir tyčia šuktelėja: „Atsiprašau, tik norėjau pažiūrėti, kaip muzikas sėdi karietoje!“

Negalima neigti, jog augščiau minėtas motinos ūkininkės noras turėjo ir naudos sumetimų. Bet neužginčysiu, jog čia veikė taip pat doriniai-religiniai motyvai. Reikia pridėti ir dar vieną motyvą — matyt sūnų, susijusių su gimtąja kalba ir gimtąja šeima. Šiandien reiktų dieną su žiburiu įieškoti rašytojo ar tyrinėtojo, kuris tą lietuviškumo faktorių iškeltų ar pabrėžtų. Ir taip, lietuvių motinos kuniginis noras ne tik nebuvo kas peiktina, bet priešingai — esmėje pozityvus reiškinys, plaukias iš doriškai - luomiškai - lietuviškų gelmių. Dėlto didelis daugumas Lietuvos spaudos draudimo garsiųjų veikėjų pat pirmiausia buvo numatyti kunigais: Basanavičius, Kudirka, Jablonskis, Vaičaitis ir dar ne vienas ir ne du. Padėtis ne ką pasikeitė ir spaudos atgavimo metu. Šiuo atveju ryškiausi pavyzdžiai yra Vincas Krėvė ir Aleksandras Stulginskis.

Moterų veikimui ir veidui labai svarbus ir įdomus laikotarpis nuo spaudos atgavimo iki I Pasaulinio karo, atseit, 1914 m. Be abejo, gerbiamas skaitytojas intriguotų išgirsti vardus ir pavardes, bet, deja, be specialaus tyrinėjimo to padaryti negalima. Tačiau galima apibūdinti tas įstaigas, kurios lietuvių veidą

Mergaitė Vilniuje

bei charakterį formavo. Pirmiausia, Marijampolėje prie Šešupės lietuvių mergaičių progimnazija. Tai iš viso pirmoji tokia tikrai lietuviška mokykla Lietuvoje. Josios mokytojos ir auklėtinės suvaidino labai svarbią rolę nepriklausomybės laikais. Marijampolėje išmoksintų moterų yra ir dabar Amerikoje. Antra panaši, nors ir kitokio tipo, mokykla tai mokytojų „Saulės“ kursai Kaune, prie Neries. Čia pat veikė ir, sakytume, tikrai moteriška mokykla, atseit, namų ruošos kursai. Buvo stilingai barokiniuose namuose prie pat Rotušės aikštės pietvakarių kampe. Tai pradžiai specifiškai moteriško švietimo, būtent, valgio, virtuvės, gyvenamo namo, kitaip sakant, kasdieninio praktiško gyvenimo kultūra. Reguliari namų ruošos mokykla buvo įsteigta Vabalninke prie Mūšos (antra, rodos, veikė Salose-Astrave). Iš šiųjų įstaigų, būtent, per jų mokytojas jau nepriklausomos Lietuvos laikais išaugo namų ruošos skyrius arba fakultetas prie Žemės ūkio Akademijos Dotnuvoje. Tokia mokykla yra retas dalykas vakarų Europoje, o vienintelė ano meto Pabaltijo kraštuose. Profesoriavo pačios moterys.

Trečia lietuvis veidą formuojanti įstaiga buvo moterų vienuolija. Pabrėžtina, jog ji turėjo vakarų Europoje nepažįstamą formą, atseit, buvo slapta. Mat, carinė Rusija netik neleido steigti naujų vienuolijų, bet net nei naujų narių priimti į senąsias — žodžiu, tas Katalikų Bažnyčios įstaigas paskyrė išmirimui. Ana, Kauno Benediktinės (kalne tarp Liaudies Namų ir Neries), nenorėdamos išnykti, numirėles slapta laidodavo rūsyje, o į jų vietą priimdavo naujas, bet šioms duodavo anųjų vardus. — Rusai

stebėdavo, jog vienuolės gyvena po šimtą ir daugiau metų! Po I Pasaulinio karo Kauno Benediktinės ap-lankė vėlesnis popiežius Pijus XI, tuomet Varšuvos nuncijus (teko susikirsti su Kauno arkiv. Karevičium, kuris gynė vienuolijos lietuviškumą). Vienuoliją lietuviškais ir moderniškais pagrindais vėliau reformavo, kaip Romos delegatas, garsusis arkivyskupas Matulevičius.

Na, bet Benediktinės prieš I Pasaulinį karą buvo lenkiška vienuolija. O ana slaptoji jau grynai lietuviška (nors ir šaka lenkiškos organizacijos Lenkijoje). Lietuviškąją moterų vienuoliją yra įsteigę Marijonų vadai: Jurgis Matulevičius ir Pranciškus Būčys. Kadangi vienuolės nešiojo pasaulinius drabužius ir dirbo, veikė greta ir drauge su pasauliečiais vyrais ir moterimis, tad, savaime suprantama, susidurdavo su įkyriais nepatogumais ir dideliais pavojais. Visokius dramatinius įvykius benarpliodamas, turėjo daug vargo minėtas Būčys, kuris tuomet profesoriavo Peterburgo Katalikų Dvasinėje Akademijoje. Tas lietuvių didžiausias teologas neperseniai mirė Romoje, kaip Marijonų generolas ir slavinių apeigų vyskupas.

Toliau pirmoji vokiečių okupacija, atseit, 1915-1918 m. Pirmojo Pasaulinio karo metu. Kadangi šis laikotarpis istoriškai beveik visiškai netyrinėtas, tad čia sustosime kiek ilgiau. Žinoma, stengdamies nušviesti tik lietuvis moters veidą ar, teisingiau, charakteringus veidus. Mūsų išmanymu, jų buvo trys kategorijos — politinė, ekonominė ir šeimos auklėjamo veikimo. Sofija Smetonienė 1917-18 m. Vilniuje iš vokiečių augstosios kariškai-administracinės įstaigos išgaudavo slaptus dokumentus. Tai Lietuvos valstybės pačiu atgimimo metu buvo labai svarbu. Daug kas šį faktą išgirs pirmą kartą, nors jis yra paminėtas mano 1939 m. išleistoje „Šaulių Sąjungos Istorijoje“. Tokia augšto stiliaus „žvalgyba“ (su visa tokio veikimo romantika ir dramatika) mane nustebino, mat, Lietuvos spaudoje yra buvę apie anos moters ano meto veikimą užsiminimų, bet visiškai kitoje šviesoje. Galimas daiktas, jog jis visuomenei buvo nežinomas, kadangi slaptas ir romantiškai užmaskuotas. Man apie tai paliudijo Kauno un-to astronomijos prof. Kodatis (1938 m.). Kaip Prūsų lietuvis (bet vedybomis susigiminiavęs su garsiuoju šauliu Pūtviu-Putvinskiu), jis anuomet tarnavo vokiečių kariuomenėje ir dirbo kaip tik anoje augštoje įstaigoje. Šį faktą įsakmiai paminėjau, kadangi jis patikimai paliudytas. Bet panašių atsitikimų yra buvę ir daugiau, ypačiai nepriklausomybės kovų metu 1918-23 m. 1918-19 m. lietuvių kare su bolševikais viena mokytoja išgelbėjo kun. Kripaitį nuo mirties. Kovose su lenkais nepaprastą vaidmenį suvaidino lietuvaite, vėliau žinoma kaip d-rė Birutienė.

Ekonominis atžvilgis atsispindi Kotrynos Rakauskaitės pavyzdyje. Ji asmeniškai pažinojo pirmųjų Lietuvos seimų krikščionis politikus, bet nesistengė ir niekuomet nebuvo viešai įvertinta; plaikstė šimtus tūkstančių, bet per visą savo gyvenimą nešiojo skarelę; davinėjo asmenines paskolas tūkstančiais, bet jų atgauti nesitikėjo ir dažniausiai neatgaudavo; administravo pirmos klasės „Metropolio“ (vėliau pramin-tas „Lietuvos“) viešbutį, kame rinktiniai užsieniečiai ir lietuviai valgydavo, gerdavo ir šokdavo, bet pati kasdien nubėgdavo bažnyčion, — tai tokia buvo Rakauskaitė! Ji, rodos, kilusi iš Jurbarko ir į moteriškai - ekonominį kelią įstatyta dar prieš I Pasaulinį karą Jurbarko vertingo klebono Marcinkevičiaus ir nemokesnio vikaro Stakausko (Jurbarkas, muzikų So-

Verpėja

deikų tėviškė, tuomet garsėjo ne tik bažnytinio choru, bet ir dviem kooperatyvais – bendro vartojimo prekių ir audinių). Kotryna Rakauskaitė baigė augščiau minėtus namų ruošos kursus Kaune, tur būt, čia ir pasiliko. Nes 1915 m., vokiečiams užėmus Kauną, ji čia dirbo lietuviškoje duonos kepykloje, kaip vedėja. Miestui tai buvo tikras išganymas, kadangi okupacinė valdžia tuojuo racionavo maisto produktus (Lebensmittelkarten). 1916 m. Rakauskaitė jau turėjo valgyklą Vilniaus gatvėje, rodos, katedrai priklausančiuose namuose. Čia pigiai maitindavosi Kauno lietuviai inteligentai. Ir, žinoma, be jokių rasių. O miestas badmiriavo. Pats mačiau, kaip vokiečiai kareiviai besigrūdantią minią prie maisto kortelių puolė durklu. Arba vėl. Rotušės rūsyje (mat, pusantro metro sienos) laimingesnieji miestiečiai rankinėmis girmomis maldavosi vogčia iš kaimo ant kupros parsineštus rugius. Čia pat mieste (kur posėdžiavo Steigiamasis Seimas, o vėliau buvo „Aušros“ mergaičių gimnazija) įsikūrusi Generalverwaltung Litauen ne tik Kauną, bet ir visą Lietuvą apraizgė apnarpliojo įvairių įvairiaisiais suvaržymais, draudimais ir baudimais. Bet Rakauskaitė sugebėjo tai apeiti ar pralįsti – lietuviška degtine, kumpiais, auksiniais pinigais, savaime suprantama, įvyniojusi į moteriškai-lietuvišką apskurumą. Tur būt, padėdavo broliais pasijutę Prūsų lietuviai, kurie, kaip kaizerio kareiviai, dirbo vokiečių okupacinėse įstaigose (ypačiai daug jų buvo karo valdžios Kaune spausdinamos „Dabarties“ redakcijoje). Taigi galėjai matyti Aleksoto tiltu (anuomet buvo medinis) bildant keturiais erzilais pakinkytą ilgą vežimą, prikrautą prigrūstą kumpių, lašinių, dešrų, sviesto, medaus, kiaušinių, kvietinių, ruginių ir miežinių miltų ir sukant į Rakauskaitės kiemą... Žinoma ir aišku, jog viskas, pradedant erzilais ir baigiant lašiniais, buvo vokiškai ir lietuviškai drauste uždrausta.

Nuo 1919-tų metų, esant krikščioniškai valdžiai, mūsų Kotryna, tur būt, koncesionierės teisėmis, valdė administravo geriausią ne tik Kaune, bet ir visoje Lietuvoje „Metropolio“ (vėliau pramintas „Lietuvos“) viešbutį-restoraną. Būdavo, ją, grįžtančią iš Jurbarko tėviškės (kaip sakiau, su skarele), Kauno priplaukoje paima viešbučio limuzinas. Atrodo, nuo 1926 m. Rakauskaitė, atsiskyrusi su viešbučiu, įsteigė maisto krautuvę Laisvės alėjoje, bene tarp Daukanto ir Mickevičiaus gatvių. Ir pasistatydino mūrinį namelį geležinkelio stoties rajone. Ji bus mirusi 1944 m. grįžus bolševikams.

Tegul istorikai nesišaipto, o šiaip skaitytojos ir skaitytojai nesivaipio, jog aš, istorijos daktaras, tokiai pilkai „darbo pelei“ paskyriau tiek daug vietos. Kotrynos tipo asmenys, sakyčiau, lyg dirvos gerosios bakterijos, paruošia ir palaiko sąlygas tautos ir valstybės ažuolams ir gelėms.

Šeimos auklėjamasis atžvilgis ne tik pačios moters, ne tik vyro, bet ir tautos gyvenimui yra vienas pačių giliausių ir svarbiausių. Lietuvos moterys šį uždavinį garbingai vykdė visais istorijos laikotarpiais, bet pirmosios vokiečių okupacijos metu šis veikimas, atrodo, buvo labiau sudvasintas ir labiau išganingas. Leiskit vieną pavyzdį – Prano Dovydaičio žmona. Reikia čia pat priminti, jog nepriklausomos Lietuvos laikais būta privatinį ir viešą užuominu, girdi, ta moterystė buvusi ne tik netinkamai apmesta (iš prancūziško, megalijansas), bet ir iš viso nepavykusi. Mat, Dovydaitienė buvo mažžemio duktė (Višakio Rūdos parapijos) ir, prieš ištekėdama, tarnavo

samdine Runkių kaime, bene būsimą vyro tėviškėje. Bet tai kaip tik reiškia, jog moterystė buvo iš meilės. Tai vienas ir, neužmirškime, pats svarbiausias dalykas. Ir, antra, Pranas pasirūpino, kad jo nuotaka gautų kasdieniniam gyvenimui reikalingą švietimą. Pagaliau, reikia brėžte pabrėžti dar trečią dalyką: augsto inteligento žmona turi pareigą namie sudaryti jaukias sąlygas ir psichologinę atmosferą vyrui kūrybiškai dirbuotis ir, be to, veikliai dalyvauti vaikų auklėjime. Pirmąją pareigos dalį Dovydaitienė gerai ir labai gerai atliko. Jos vyras galėjo drauge redaguoti „Vilties“ dienraštį ir sukurti mokslo veikalus „Kristaus Problema“, „Biblija ir Babelis“, „Žmogaus Išsirutuliojimas ir Paleontologija“, „XI-XII amžių Popiežiai“, – tai visa dar prieš I Pasaulinį karą; o nepriklausomybės laikais pajėgė profesoriant un-te ir, pačiam įsteigus, redaguoti „Kosmos“, „Logos“, „Soter“, „Lietuvos Mokyklą“ ir „Naująją Vaidilutę“ (ši pastaroji besimokančioms mergaitėms). O sveikata visą laiką buvo karališka: 1915 m. iš Vilniaus į Kauną pėsčias atėjo rekordiniu greičiu. Paskui, rodos, nuo 1932 m., pats jau apie 50 m. amžiaus, organizuodavo atseitinių „Gamtos Draugo“ ekskursijas Nemunu ir su jaunaisiais baladodavos po Kuršių Nėringą ir Palangą, o čia ant tilto, tai yra, ant garsiojo jūros tilto, saulei leidžiantis, mostais kaip kirviais, dirguodavo tą vyrišką: „Kur lygūs laukai...“

Lietuviai proto aristokratai, 19-to š. antroje dalyje išaugę iš kaimo ir iki I Pasaulinio karo ruošę tautą prisikėlimui, savo šeimas, dėl suprantamų aplinkybių, buvo sukūrę ne grynai lietuviškas. Kokis milžiniškas šiuo atžvilgiu buvo visuomenės spaudimas, matyti kad ir iš garsaus šaulio Vlado Pūtvio. Nors jis pats buvo smulkus dvarininkas, bet kai vedė neturtingesnę už save ir nepakankamai lenkiškai išmokslintą mergaitę, – ar jūs žinot, kas atsitiko? – Artimiausi giminės ir net vaikai tas vedėvas vadino megalijansu. Taigi, Prano Dovydaičio šeima sudarė išimtį – Dovydaitienė kalbėjo tik lietuviškai, nemo-kėdama jokios svetimos kalbos. Vadinas, kaip Kęstučio Birutė. Tarp lietuvių tautos vadovų žmonių, ir tai nuo 14-to šimtmečio iki nepriklausomybės atgavimo, šitos reiškinys buvo retas.

Kad Dovydaitienė buvo puiki šeimininkė, liudija kad ir tas sūris, atseit, sūris, kurį aš pats mačiau 1916 m. žiemą, tiesiog pasakysiu, ant knygų spintos, jūs suprasite, džiovinamą neaiškiam okupacijos rytojui. Po gero sūrio apie gerą šeimininkės širdį. Tuomet aplankiau Dovydaitį jo bute dviejų augštų mūre Muzejąs gatvėje (link Nemuno paskutinis namas dešinėje), kad man, savo mokiniui, kaip „Saulės“ gimnazijos direktorius, išduotų liudijimą vykti Kalėdų atostogų pas tėvus į Šakių apskritį. Ūsuotas direktorius tėviškai suniurnėjo, girdi, tik okupacinė valdžia galinti tai leisti, o, antra vertus, privatinės švietimo įstaigos raštas būsiąs be jokios vertės. Ogi, iš antro kambario pakyšt Dovydaitienė: „Žinai, Pranai, parašyk vaikinui O, gal ką ir padės?...“ Žinotumėt, sėdo ir vokiškai parašė „bešeinigungą“. Tą parodęs, aš vokiečių įstaigoje gavau jau visiškai legalu leidimą.

Ši geros širdies smulkmena užmena didelę stambmeną – Dovydaičio žmona buvo geriausiai ir plačiausiai suprastą šeimos židinio puoselėtoja. Čia gyvena ir buvo išlaikomi, kaiėjo augštuosius mokslus, vyro jaunesnieji broliai Pijus (vėliau pulkininkas) ir Vincas (žuvęs, kaip savanoris kare su lenkais). Jau augo ir keletas savojo prieauglio. Iš parinktųjų tik rinktinės žmonos sugeba išspręsti tuo atveju kylan-

čius namų ruošos ir finansinius sunkumus. Dėl to nenuostabu, jei Dovydaičių sūnus, pats sovietinės Lietuvos rašytojas, nepaisė, jog tėvas ir motina buvo ištremti į Sibirą — savo autobiografijoje ėmė ir parašė, girdi, juodu buvę „geri žmonės“.

Dar truputis apie „Saulės“ gimnaziją. Mat, ji turi, tegul labai plonutį ir ružavą, ryši su, štai, šiuo „Moters“ laikraščiu. 1916-17 m. Kaune buvo leidžiamas katalikiškas lietuvių moterų laikraštis (jo ir jojo redaktorės vardus galėtų atsiminti nebent garsioji Galdikienė). Tai, ot, gimnazijos lietuvių kalbos dėstytojas, žinomas kalbininkas Antanas Vireliūnas rūpestingiausiai taisydavo to moterų laikraščio kalbą ir skaitydavo korektūrą. Mat, nors pats apyliberalis, bet, kaip šeštaklasiai liežuvavo, buvo iki ausų įsimylėjęs redaktore . . .

Nepriklausomybės kovų, ramaus valstybės ir kultūros gyvenimo, Rusijos bolševikų ir vėliau vokiečių okupacijos laikotarpius turiu praleisti, nes, viena, tam reiktų knisinėti laikraščiuose, knygose ir klausinėti dar gyvas liudininkes ir liudininkus, pagaliau, juk visa vyresnioji karta tai puikiai atsimena. Dėl tų pačių priežasčių nenagrinėsiu nei tremties gyvenimo iš pradžių Europos, paskui Amerikos ir Australijos kontinentuose.

Noriu baigti trimis lietuvių moterų veidais.

Jieva Sikonytė - Skinkienė. Gimė 1864 m. Kalesninkuose, Simno valsč., mirė Grand Rapids, Mich., apie 1951 m. Tai visais atžvilgiais nepaprasta moteris. Kai 1949 m. ją apklausinėčiau, turėjo 85 metus amžiaus. Su ja, josios dukteria Marija Kašubienė ir šios dukteria Hilda Adomaitienė, taip pat ir žentų Adomaičių kalbėjomės tik lietuviškai. Kašubienė turėjo per 65 metus ir buvo gimusi Shenandoah, Pa. Vadinasi, trys lietuviškos kartos Amerikoje (girdėjau, Pensilvanijoje pasitaiką iki 4). Jei Skinkienės šeimos lietuviškumas ir jos išgyventas amžius buvo nepaprastas, tai nemažiau, jei nedaugiau, nepaprastas buvo ir jos atvykimas į Ameriką, na, ir jos meilė su vedybomis. Kadangi buvo pasiturinčio ūkininko duktė, tai važiavo į Ameriką tik pas mylimą vaikną, su kuriuo buvo susižadėjusi, teturėdama vos 16 metų. Kai atvyko ir ištekėjo, turėjo 17 metų. Pagaliau, nepaprasta ir tai, jog eidama devintą dešimtį, šviesiausiu protu papasakojo savo autobiografiją. Ir dar vieną dalyką, būtent, nupiešė 1880 m. Shenandoah lietuvių vaizdą, kuris, sprendžiant pagal faktiškus ir logiškus duomenis, jų čia įsikūrimą leidžia kelti į maždaug 1850 metus.

Frau X veidas . . . 1947 m. lietuvių tremtinių stovykla buvo perkelta iš Regensburgo į Scheinfeldą toje pačioje Bavarijoje. Iš tikrųjų, tai rūmai-pilis ne-

toli senoviško Scheinfeldo miestelio. Vieną gražią dieną iš čia į stovyklą atsilankė Frau X, t.y. moteris su grynai vokiška pavarde ir drauge atsivedė kokių 19 metų dukterį, tokią raudonskruostę, geltonkasę. Kadangi abiejų veidai buvo lietuviški, tad ir prakalbintos lietuviškai. Motina kalbėjo nebloggeriškai už pačius tremtinius, bet duktė tegalėjo tik vokiškai. Kas gyvas stovykloje, subėgo paklausti. Pasirodo, tai lietuvaitė, Pirmojo Pasaulinio karo metu su vokiečių kareiviu išvykusi į Vokietiją ir čia už jo ištekėjusi. „Kaip, gyvendama tarp svetimųjų, neužmiršai savosios kalbos?“ — paklausė moteris ir vyrai. „Ot... pasakysiu atvirai. Sekmadeniais ar šiaip kurią dieną nulikusi vis, būdavo, skaitau iš lietuviškos maldaknygės... Žinote, iš tėviškės pasiėmiau, drauge

su drabužėliais ir skalbiniais“.

Plytų dirbėja iš Kybartų... Juoda darbininkė ir dar nelaimingos moterystės auka... 1949-ais ar 1950-ais metais viename Michigano valstybės mieste senesnio lietuvių emigranto šeimoje susirinko naujieji emigrantai, kaip sako, dypukai — pradžios mokyklų ir gimnazijų mokytojai, verslininkai, teisėjai, vienas net buvęs augštas valdininkas. Daugumas jau dirbo ir pelnė dolerius. Užėjo kalba, jei Lietuva atgautų laisvę, ar reikėtų grįžti namo. Nors buvo balsų už grįžimą, bet daugumas kažką neaiškiai niurnėjo arba tiesiog diskretiškai tylėjo. O ta plytininkė... tokia nedidelė, pilka moterėlė pakėlė balsą ir sako: „O aš tai jau grįšiu!...“ Aš... žinote, aš... man supaudė širdį. Nasisukau, kad paslėpčiau ašarą...

ŠEIMA IR MERGAITĖS PARUOŠIMAS ATEIČIAI

IRENA LUKOŠEVICIENĖ

Seniau, prieš šių laikų technikos ir mechanizacijos pažangą, šeima buvo savarankus ir nepriklausomas socialinis vienetas. „Šeima — visuomenės pagrindas“ labai gražiai apibūdinta šeimos — to socialinio vieneto vaidmuo anais laikais. Visuomenė rėmėsi šeima, kaip socialiniu ir ekonominiu vienetu ir nereikalavo ypatingų pastangų iš paskirų šeimos narių.

Šiandien, technikos laimėjimai ir jų praktinis pritaikymas gyvenime pakeitė šeimos sąvoką. Šeima jau nebėra nepriklausomas ir savarankus vienetas. Šių dienų vyras ir moteris buvo priversti įieškoti specialybės ir darbo už šeimos ribų. Ji patapo vienetu, priklausančiu nuo visuomenės reikalavimų. Kiekvienas šeimos narys yra sąistomas aplinkos — visuomenės, kurioje jis dirba, pareikalavimų.

Technika žengia šuoliais ir keičia gyvenimo veidą iš pagrindų. Žmonija yra pasiekusi didelės prabangos ir patogumų materialinėje, konkrečioje srityje. Dvasinė pažanga yra daug lėtesnė, o taip pat ir sunkiau matoma ir pastebima. Susidaro neproporcingumas tarp materialinio ir dvasinio gyvenimo.

Ir štai šiame neišsibalansavusiame ir nepastoviam pasaulyje gyvena šeima, kuri buvo ruošta ir gauti auklėjimą, paremtą anų laikų šeimos dvasia: kad šeima yra nepriklausomas ir savarankus socialinis vienetas. Šeimos narių tarpe kyla konfliktai ir nepasitenkinimas. Tėvas dirba ir didžiausią laiko dalį praleidžia už šeimos ribų. Jis negali išpildyti savo tėviškų pareigų, kaip tradiciniai iš jo tikimasi. Jis jaučiasi nusikaltęs ir nepatenkintas. Vaikai pradeda lankyti mokyklą vis jaunesni ir jaunesni ir daug anksčiau atitrūksta nuo namų. Jie praranda ryšį su šeima, nejaucia jai atsakomybės nei pareigos; jaučiasi net nereikalingi ir įieško sau pasitenkinimo paauglių gaujose. Moteris iki šiol pasitenkinusi vidiniu šeimos gyvenimu, dažnai charakterizuojamu „Kinder - Kueche und Kirche“, buvusi namų karalienė, pasijaučia nepilna ir nepatenkinta savo vaidmeniu šeimoje.

Šių dienų pažanga ir nepastovumas stato naujus reikalavimus šeimai ir paskiriems jos nariams. Šiame straipsnyje mėginsiu bendrais bruožais panagrinėti mergaitės paruošimą ateičiai. Šiandien mergaitė,

rytoj — moteris, kuriai gyvenimas uždės pareigas ir pastatys reikalavimus dvasiniu, socialiniu, šeimyniniu, ekonominiu ir įvairiais kitais atvejais. Pasirinkau panagrinėti mergaitės — moters vaidmenį, nes, man atrodo, kad modernusis pasaulis reikalauja jos aktyvaus buvimo šalia vyro, vaikų, šeimos, draugų, o taip pat ir visuomeniniame, profesiniame ir socialiniame gyvenime. Juk didžia dalimi moteris kuria šeimos nuotaiką, kuri padeda kiekvienam jos nariui atrasti save ir patenkinamai atlikti jam uždėtas pareigas. Moderniame pasaulyje, kuriame charakteringa tempas, nepastovumas ir technikos progresas, žmogus lengvai praranda santykį su gamta ir su kitu žmogumi; jis nustoja galvoti ir nagrinėti, kas aplink jį vyksta. Šeima turėtų būti atspirties taškas, kur kiekvienas jos narys galėtų pasijusti tuo, kuo jis yra; kur jis pajęgtų atsikratyti aplinkos jam uždėto įtempimo; kur jis galėtų pagalvoti, pasidalinti mintimis ir pajieškoti atsakymų į tiek daug statomų „kodėl“? Manau, kad tai yra viena iš pagrindinių šių laikų šeimos paskirčių ir tai pareikalauja iš moters didelio subrendimo ir tam pasiruošimo.

Kaip jau augščiau minėjau, šių laikų šeima priklauso nuo visuomenės, nuo aplinkos, kurioje gyvena. Moteris, kuri atsiskirtų nuo visuomenės ir pašvęstų save išimtinai šeimai, šiandien ji pastatytų šeimą ir save į didelį pavojų. Ji prarastų kontaktą su realiu gyvenimu, kuriame dirba jos vyras, mokosi ir bręsta jos vaikai. Ji praras tuo pačiu ryšį su savo šeimos nariais ir nebegalės toliau tinkamai atlikti savo pareigų. Taigi, moteris turi dvigubą vaidmenį — šeimoje ir visuomenėje.

Kiekviena mergaitė turi būti paruošta šiam dvigubam vaidmeniui, kas nėra lengva atlikti. Mergaitė turi sveikai suprasti moteriškumo prasmę ir įvairius aspektus, kuriančius jos asmenybę fiziniu ir psichologiniu atžvilgiu. Mergaitė suaugęs, subręs ir pasidarys moteris su savo charakteriu ir asmenybe. Viena bus jautresnė, intelektualiniai pajėgesnė, agresyvesnė, su didesne ar mažesne intuicija ir t.t. Mergaitė turi žinoti, kad nė didesnis intelektualinis pajėgumas, nė didesnis aktyvumas visuomeniniame ar socialiniame

Kaethe Kolwitz

Šeima

gyvenime jos nepadaro mažiau moteriška. Ji yra moteris ir tokia bus visą gyvenimą. Visa kita yra jos charakterio ir asmenybės žymės.

Kiekvienai bręstančiai mergaitei reikia įdiegti jos, kaip moters paskirtį. Tai reikia padaryti ne pamokymais ar principų kalimu, bet bendra šeimos nuotaika. Šeimos narių santykis vienu su kitais turi rodyti moters paskirties orumą. Mokykla ir mokyklos dvasia šiuo atžvilgiu turi didelį vaidmenį. Įtakojimas mergaitei pasirinkti moterišką profesiją, moterišką darbą jau pradeda atgyventi ir darosi mažiau aktualus. Taip pat ir nusistatymai, kad mergaitei mokslas nesvarbu, nes ji ištekęs ir tuo vistiek nepasinaudos, yra mažiau populiarūs negu kitados. Gyvenimas parodė šių įtaigojimų netikslumą, o dažnai ir visišką klaidingumą. Yra pripažinta, kad augštesnės studijos formuoja žmogaus protą ir dvasią; įdiegia troškimą gerio; sustiprina valią studijuoti ir daugiau pažinti; paskatina žinojimą pritaikyti konkrečioms pergyvenimams ir padeda rasti patenkinamas išeitis.

Kiekvienos studijos praplatina akiratį ir žmogų praturtina. Taigi, ir mergaitė pasiekus profesiją ir sukūrus šeimą, gali tą šeimą tik praturtinti, bet jokių būdu ne jai kenkti. Dažnai nepajėgumas domėtis vyro ir vaikų profesiniais ar intelektualiniais laimėjimais, būna rimta kliūtis gilesniam ryšiui ir pilnesniam šeimos bendravimui.

Šių laikų pasaulyje yra svarbu, kad kiekvienas žmogus, tuo pačiu ir mergaitė, būtų išmokyti savarankiškai galvoti ir protauti, kad pajėgtų padaryti tinkamus sprendimus sąryšyje su savo atsakomybe ir pareigomis. Tai ypatingai svarbu, jeigu mes norime dvasiniai apvaldyti šių dienų begalinę technikos progresą.

Mergaitė, išauklėta šeimoje, kuri nesuprato mokslo ir išsilavinimo prasmės, nemokės ir šeimoje įžiūrėti tikros moters atsakomybės. Jai šeimos pareigos bus sunki našta ir ji jėškos būdų, kaip iš jų išsivaduoti. Ji nepajėgs suprasti, kad šeimoje vaikų auklėjimas reiškia auklėjimą dvasiniai, intelektualiai, fiziniai, kultūriniai, socialiniai. Visa tai reikalauja tinkamo pasiruošimo kiekvienoje srityje, arba bent mažiausiai domėjimosi ir įprasminimo.

Yra svarbu, kad mergaitė būtų paruošta ir sugebėtų tinkamai įsijungti į visuomeninį ir socialinį gyvenimą. Tai yra labai svarbu jos brendimo laikotarpyje, kas turės didelės reikšmės jai suaugus. Nuo to priklausys jos pastovumas ir lygsvaros išlaikymas.

Vertybių įprasminimas ir skiepijimas yra vienas iš pagrindinių bruožų mergaitės paruošime ateičiai. Tiesa, laisvė, teisingumas, meilė giliausia prasme turi būti nedalomai įdiegta kiekvienos mergaitės asmenybėn. Jai turi būti aišku, kad tai yra pagrindinės vertybės, kurios yra saugomos ir įgyvendinamos kiekvieno žmogaus, kuris gerbia save ir kitą. Mergaitė, be gilaus religinio paruošimo būtų nepilna ir lėkšta. Sveikas religinis paruošimas ir stiprus vertybių įprasminimas padės mergaitei išlaikyti augštą moralę ir respektuoti žmogaus prigimties pagrindinius dėsnius.

Šeima yra jos narių atspirties taškas. Mūsų laikais šeimai išlikti savo augštumoje ir atsispirti įvairiems pavojams nėra lengva. Kaip jau aukščiau minėjau, moteris čia turi didelį vaidmenį ir atsakomybę ir yra labai svarbu, kad ji būtų tam tinkamai pasiruošus. Šiandien mergaitė – rytoj moteris jėškos naujų gyvenimo formų. Ji kurs šeimyninį ir socialinį gyvenimą moderniaame pasaulyje.

MOTERŲ ŠVIETIMAS ATSKIROSE ŠALYSE

TUNDRŲ PUŠAITĖ

Nuošalioj pašlaitėj prie upelio
Prašydės truputį, prašydės, –
Ir linguoja vėjyje galvelė,
Ir lietutis merkia lig širdies.

Laužo vėtros, blaško uraganai,
Ir lašelis rieda stiebeliu.
Ir avių banda čia niekad nesigano,
Ir nėra jai seserų gėlių.

Tik viena ji į kalnelį žiūri
Lyg sapne sustingusi svaja...
Kažkur liejas plačios saulės jūros,
Kažką vėjas pabučiuoja, – tik ne ją...

Ją aplenkia dienos aukso važiuos
Lyg našlaitę be mielos mamos.
Ir pavasaris čia vieši maža,
Ir mažai pašlaitėj šilumos.

Bet pažvelk į jos veidelį gerą –
Tarsi šilumą jauti gimtų namų;
Tegu pūgos, tegu vėtros bara, –
Tau su ja nežemiškai ramu.

Kai rytais einu nelaisvės kelią,
Ji galvelę lenkia palydėt.
Vakare apie vargų vargelių
Alpdama ripuoja su žvaigždėm.

O jei kartais neišlaikius tekty
Atsigulti svetimuos laukuos –
Ji ir dieną ir nykiausią naktį
Tau iš tolo galvele linguos.

SIAURĖS GELELĖ

Prisiglaudus prie tundros veido
Ir tu čia tremtinė liūdna.
Sakyk, sakyk, kas tau neleido
Su saule pasilikti šviesia?...

Ar tu myli šią žemę šaltą, –
Melsvas padanges pamiršai?
Kodėl viršūne savo balta
Dairais po tundrą taip liūdnai?

– Prisimenu padangę baltą,
Su ilgesiu tenai žvelgiu...
Bet aš myliu tą tundrą šaltą,
Aplaistytą žmonių krauju

EL. JACKEVIČIŪTĖ

(Laisvos Lietuvos laikais Marijam-
polės Apygardos Teismo teisėja, dir-
busi apie 20 metų teismuose. Tai buvo
pirmoji moteris Pabaltijo valstybėse
užėmusi tokią augštą vietą teismuose.)

Prancūzija

Prancūzijoje pirmą moterų mokyklą įsteigta vals-
tybės lešomis Sen - Sire. Ją atidarė 1686 m. markiza
Maintenon, vėliau Liudviko XIV-to žmona. Mokyk-
loje galėjo mokytis 250 neturtingų bajorų dukterų.
Prie Sen - Siro mokyklos buvo įsteigta vienuoliška
kongregacija "Institutas šv. Liudviko ponių", kurios
pasižadėdavo auklėti neturtingas mergaites. Mokyk-
la laikėsi garsaus tų laikų pedagogo Fenelono idėjų.
Ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į auklėjimą. Vė-
liau Sen - Siro mokykla virto visiškai uždara mo-
kykla ir išsilaikė iki 1793 m. Napoleonas I-sis moters
pašaukimą matė – dirbti namų ūkyje ir auklėti vai-
kus. Moterų, kurios tuo nepasitenkino, Napoleonas
baisiai neapkentė. Ir kai buvo svarstomas civilinis
statutas valstybės taryboje, Napoleonas pats nurodi-
nėjo moters padėties gaires. Ten sakoma: „Visai ne-
tinka prancūzų geriems įpročiams, kad moteris elg-
tųsi savo nuožiūra". Tačiau Napoleonas rėmė tas
mokyklas, kurios ruošė moteris šeimyniniam gyveni-
mui. Tuo tikslu jis 1810 m. paskyrė savo bendramin-
tę poniją de Geulis Paryžiaus mokyklų inspektore, o
poniai Kampan pavedė prižiūrėti privačias mokyk-
las.

1850 m. išleistas pirmas įstatymas apie moterų
pradžios mokslą. Pagal šį įstatymą kiekvienas vals-
čius, turįs 800 žmonių, turėjo išlaikyti bent vieną
mergaičių mokyklą. Be to, moterims buvo leista
klausytis paskaitų College de France. 1863 - 70 m.
laikotarpyje imperatorienės Eugenijos dėka, pradė-
jo atidarinėti duris moterims ir universitetai. Sorbo-
noje moteris Emma Šeniu skaitė net paskaitas.

Statistikos duomenys rodo, kad 1902 - 1903 me-
tais iš 29.000 studentų moterų buvo 1200, iš kurių
508 buvo svetimšalės. 1880 m. įstatymas nustatė mo-
terų mokyklų 3 tipus: 1) pradžios mokyklas, 2) augš-
tesnes mokyklas ir 3) mokytojų seminarias. Mergai-
čių mokyklose direktoriais galėjo būti tik moterys.
Įstatymas leido vyrams dėstyti kai kuriuos dalykus
mergaičių mokyklose, bet neleido toms mokykloms
vadovauti.

Anglija

Moterys pradėjo mokyklose mokytis tik XVIII-ta-
me amž., kada buvo įsteigtos, taip vadinamos labda-
rybės mokyklos – charity schools, kuriose mokė tik
skaityti, rašyti ir katekizmo. XVII-amž. Anglijoje
įsikūrė draugijos, kurios rėmė moterų mokyklas.
Kiek vėliau buvo įsteigti vakariniai kursai, iš kurių
išaugo moterų augštosios mokyklos. Tų mokyklų
uždavinys buvo paruošti mokytojų augštesniosioms
mergaičių mokykloms.

1851 m. žinomo ekonomisto dr. St. Millo žmona viename laikraštyje parašė straipsnį, kuriame propagavo moterų švietimą. Į šį straipsnį visuomenė atkreipė dėmesį ir klausimą judino giliau. 1864 m. anglų parlamente buvo sudaryta komisija, į kurią įėjo moteris panelė Beale. Komisijos uždavinys buvo padaryti augštesniojo mokslo reviziją ir peržiūrėti mergaičių mokyklas. Revizijos daviniai buvo liūdni, mergaičių mokyklų Anglijoje buvo labai maža. Po revizijos mokyklų tinklas buvo išplėstas. 1874 m. įsikūrė draugija – kasdienių mokyklų mergaitėms, kuri mergaičių švietime padarė didelį šuolį pirmyn. Taip 1890 m. vien tik Londone toji draugija išlaikė 34 mergaičių mokyklas su 7000 mokinių. Bendrai, 1880 metų pradžioje Anglija buvo pirmoji Europos valstybių moters švietimo atžvilgiu. Nuo 1876 m. pradžios mokslas jau buvo privalomas abiejų lyčių vaikams, o nuo 1896 m. ir jau nemokamas. O 1876 m. Londono un-tas prileido moteris prie visų egzaminų ir suteikdavo mokslo laipsnius, ko neleido kiti universitetai.

Amerikos Jungtinės Valstybės

Moterų švietimas ilgai stovėjo labai žemai. Sioje naujakurių šalyje į moterį žiūrėta grynai utilitariniais tikslais, kaip į būtybę, skirtą išimtinai šeimos reikams, kuriai švietimas yra nereikalingas.

Atskirų mokyklų mergaitėms visai nebuvo. Iš

pradžių, kad mergaitės įsigytų elementarinį švietimą, buvo įleidžiamos į kaikurias vyrų mokyklas po vieną ar dvi valandas dienoje tuo metu, kai berniukai neturėdavo pamokų. Buvo stengtasi įrodyti, kad moteris, kaip fiziniai silpnesnė, nepakels sunkaus protinio darbo, kad mokslas pakenks jos sveikatai, netinka jos gabumams ir veda prie to, kad moteris nustoja moteriškumo.

Prieš šias pažiūras amerikietės tuojau pakėlė protestą. Pirmieji žingsniai, daryti dėl moterų švietimo buvo labai sunkūs.

1819 m. Emma Willar, pakėlusį balsą dėl moterų švietimo, buvo sutikta pajuokimais ir šmeižtais. Tačiau jos tai neatbaidė reikalauti moterims mokslo ir jai pavyko įsteigti moterų seminariją ir net gauti subsidiją iš Niujorko valstybės. Rimta pažanga moters švietimo reikalu buvo įvesta koedukacijos sistema. Šiaurinė Amerika yra laikoma klasiškąja koedukacinio švietimo šalimi. Jau 1890 m. statistikos duomenys rodė, kad gyventojų po 7 metų amžiaus buvo neraštingų: vyrų 14%, moterų 12%.

Sunkiau amerikietėms buvo prasimušti į augštąjį mokslą. Bet ir čia nenusiminta. Iš pradžių buvo manyta įeiti į esamas augštąsias mokyklas, bet čia nepavykus, 1848 m. įsteigiamos pirmosios moterų augštosios mokyklos. Jų steigimas buvo sutiktas protestais. Geresnių laimėjimų moterys susilaukė po pilietiš-

nio karo dėl negrų išlaisvinimo. Neilgai trukus ir universitetai pradėjo atidarinti duris moterims ir duoti diplomus ir mokslo laipsnius.

1890 m. studentų buvo 10.761, o studentų — 44.926. Vėliau studentų nušimtis Amerikoje du kartu greičiau augo, negu studentų.

Vokietija

Prieš Reformaciją Liubeke ir Niurnberge buvo atidarytos atskiros mergaičių pradžios mokyklos. Liuterio pageidavimu tokių mokyklų buvo atidaryta ir kituose miestuose, bet visuomenė į jas žiūrėjo su nepasitikėjimu.

Nuo 1774 m. pedagogo Raticho pasiūlymu, buvo pradėta kurti augštesniosios mergaičių mokyklos didesniuose miestuose, kurių mokslo programa buvo netolygi vyrų augštesniųjų mokyklų programai. Tik 1893 m. Karlsruhe buvo įsteigta moterų privatinė gimnazija su lygia programa. Universitetai nuo 1860 — 70 metų moteris įsileisdavo, bet vėliau joms uždarė duris. Prasidėjo agitacija ginti moterų švietimo teisę. Įsikūrė feministinės organizacijos, kurios be atodairos reikalavo įleisti moteris į universitetus.

Pirmieji un-tai, kurie leido moterims studijuoti ir įsigyti mokslo diplomus lygiai su vyrais, buvo Badeno ir Bavarijos Viurtenbergo. Kituose un-tuose

moterys buvo įleistos, kaip laisvos klausytojos ir tai kiekvieną kartą su leidimu atatinamo profesoriaus. Bet ne visų profesorių moterys rado pritarimą. Taip pvz. vienas Berlyno profesorius pats už rankos išvedė iš savo auditorijos pastebėtas dvi studentes. 1902 m. Berlyno un-to rektorius uždarė vieną studentų ratelį tik dėl to, kad buvo pakvietę moterį kaip referentę. Bet jau 1904 m. žiemos semestre Vokietijos un-tuose buvo 1260 moterų laisvų klausytojų ir 85 studentės, 1905 m. — 1623 klausytojos ir 122 studentės.

Skandinavų valstybės

Švedijoje moterys pradėjo lankyti un-tus nuo 1870 m. Stokholme matematikos katedrą buvo užėmusi garsioji matematikė S. Kovalevskaja. Norvegijoje moterys nuo 1884 m. lygiai su vyrais gauna diplomus ir naudojosi stipendijomis. Danijoje 1875 m. suteikus moterims teisę studijuoti, joms nebuvo duodamos stipendijos ir pašalpos. Kitos šalys maždaug tuo pačiu metu atidarė universitetų duris moterims.

Moters švietimo trumpa apžvalga rodo, kad teisė moteriai lavinti savo protą ir šviestis jau yra iškovota. Dabartinių laikų moteris turi tai įvertinti ir branginti. Iš „Naujosios Vaidilutės“ 1937 m. Nr. 9.

NAMŲ DVASIA

DR. M. RAMŪNIENĖ

Jau augštesniame išsivystymo laipsnyje žmogus ėmėsi kurti sau buveinę, kuri teiktų apsaugą jam pačiam, o ypatingai jo gležnam ainiui, nuo gamtos ir stipresnių kaimynų.

Šioje srityje mažosios skruzdės ir bitės pralenkė labiau išsivysčiusius gyvūnus, sukurdamos „namus valstybėles“, tvarkomas komunalinio ūkio principu. Pirmykščio žmogaus pasaulį sudarė tik jo buveinė. Ją jis apleisdavo tik verčiamas bado, šalčio ir pavojaus. Su amžiais vystėsi žmogaus dvasinės ir protinės galios, kaupėsi patirtis, brendo sugebėjimas, plėtėjo akiratis, ir jojo buveinė keitė savo išvaizdą. Tūkstantmetinėse olose-urvuose atrasti raudonomis linijomis piešti gyvulių paveikslai, giliuose žemės sluogsnuose tiesiomis linijomis, geometrinėmis figūromis papuošti pirmieji namų apyvokos įrankiai rodo žmogaus pastangas, ne tik padaryti jo buveinę jaukesnę, bet ir menu išreikšti savo būties augštesnę prasmę. Gi visą savo genijų išreiškė žmogus, kurdamas buveinę — namus dievybei. Šventovės ryškiau už rašytinius toms vaizduoja mums žmogaus dvasinę raidą ir kelius, kuriais žmogus - laikinoji būtybė per grožį siekė tiesos, susijungimo su Amžinąja Būtybe — savo išganymo, nugalėti laikinumą — mirtį ir likti nemaria. Taigi namai jau savo išore išreiškia juos statančiųjų dvasią ir kultūrinį lygį.

Kas yra namų dvasia? Pirmiausia tai buto nuotaika, kurią pajunta kiekvienas naujai įžengdamas į namus; jausmas, kurį išgyvename, patekę į kieno nors namus, suėję į sąlytį su fiziškai dvasiniu kūriniu: namų apstatymu, visais daiktais ir juose gyvenančių žmonių skonių, kultūra, tradicija. Namai, kaip artimiausia ir intymiausia erdvė veikia žmogų, su-

teikdami jam saugumo, patogumo ir priklausomumo jausmą, gi žmogus jau įrengdamas ir gražindamas juos parodo savo skonį, pamėgimą, ką jis brangina, vertina, kuo gyvena, lyg įdvasina savo namus, įspausdamas į juos savus bruožus. Be individualaus žmogaus charakterio, namai išreiškia ir jo tautinį charakterį. Ypatingai kaimo gyventojai, būdami labiau konservatyvūs, apriboti medžiagos pasirinkimo, namų paskirties, pavyzdžių — pasirinkimo, išlaiko vietines, o tuo pačiu ir tautines tradicijas. Miestų gyventojai lankstesni laiko dvasiai, amžiaus stiliui.

NUOSAVAS SLENKSTIS

Žmogus, kaip gamtinė būtybė jaučia žemės traukiamąją jėgą, žemės balsas jį šaukia į savo protėvių žemę, gimtieji laukai, tėviškė ir namai, kur jis gimė ir augo — gimtinė. Jis turi tą stiprų nuosavybės jausmą, čia jis priklauso, jis suaugęs į darnų vienetą su savo tauta, savo gimtine ir su savo šeima. Tremtinys, išrautas iš savo žemės, neturi tiesioginių ryšių su savo tauta, išrautas iš tėviškės ir giminių tarpo. Svetima žemė ir svetimi žmonės. Jis nustojo to psichologiškai taip svarbaus veiksnio — priklausomumo dviem trečdaliais, nustojo dvasinės lygsvaros. Jam sava tėra tik šeima ir namai, tik čia tikrai jis priklauso. Bet ir tą šeimos lizdą — namus jis turi samdytis, ir tie ne jo. Moteris labiau už vyrą jautė tą padėtį — sukti lizdelį po svetimu stogu, kur vaikui turi nuolat kartoti „nevalia, čia ne mūsų, čia svetima“. Svetima, vis svetima, bent prie slenkščio tą žodį „svetima“ paliksi.

Praėjo dvylika tremties metų, beveik visi įsigijo me apie 500 ketvirtainių pėdų nuosavos žemės sklypą ir namus, ar užmiestyje madingą „split level bun-

galow" ar senamiestyje seną namelį, bet jis mūsų "nuosavas" (nors išmokėjimus kaikurie pabaigsime į pensiją išėję). Žinoma, daugumoje negalėjome nei savuoju stilium pastatyti (o labai gaila. Kad kaikurie iš mūsų įstengtų pasistatyti lietuviško stiliaus, apvalių rastų senovės kaimo gryčios pavidalo namus, jie daugiau rastų įvertinimo iš kaimynų kanadiečių pusės, nei liuksusinis "bangalow", o lietuviams būtų pasididžiavimas, ir jų būtų pats moderniškiausias namas). Nuosavas namas sudaro pagrindą šeimai plėtotis, sujungia jos narius bendresniais interesais, pasidaro it tas lizdelis, iš kurio paūgėję išskris paukšteliai, bet audros metu visada galės grįžti ir suras prieglaudą. Gerai, kad nusiperkame namus, ypatingai, kada atsirandame artimoje kaimynystėje bent kelios lietuviškos šeimos. Tokia maža kolonijėlė gali bent dalinai pavaduoti tėviškę.

TAUTIŠKO LIAUDIES STILIAUS NAMAI

Namų išorei lietuvišką charakterį tepriduoda gėlių darželis bei sodelis, yra jau bandymų statyti kieme lietuvišką kryžį, koplytėlę. Ir tik peržengę slenksčių, pajusime, ar dega toji jaunamartės iš tėviškos židinio atsineštoji liepsnelė... Reikėtų su apgailėstaviu pasakyti, kad daugumoje mūsų namų vidus nesiskiria nuo vidutinio kanadiečio: gal tik televizijos kaina ir kilimo rūšis pasakys šeimos įplaukų stovį. Suprantama, kūrimosi pradžioje nelengva buvo galvoti apie tai, kad mūsų namai, be šeimininkės skonio, išreikštų jos tautinį charakterį. Pačius reikalingiausius baldus ir reikmenis pirkome iš senų daiktų parduvėms.

Bet šiandien, kada įrengdami savo naujus namus, ypatingai jaunavedžiai, praleidžia savaites vartydami namų dekoravimo katalogus, renkames ne tik atskirų baldų, bet jau ir deriname prie vieno ar kito stiliaus. Moteris turi aiškiai pastatyti sau šį klausimą: kokie bus mano namai, ko aš siekiu? Vien liuksuso puošmenų, kad pralenkty kaimyno Brown salioną, ar aš noriu, kad mano namai būtų mano, lietuvaitei kūrinys ir parodyty, kad ir svetimame, masinės produkcijos ir masinio skonio krašte aš galiu išsirinkti tai, kas tiktų prie mano tautinio charakterio. Pienigai šiuo atveju yra antraeilis klausimas. Sunkumo sudarys klausimas, kokie yra tie lietuviško stiliaus namai? Mums gerai pažįstamos kaimo gryčios, seklyčios, turi kai kas ir lietuvių liaudies meno knygų, bet mes ir Lietuvoje neturėjome dar sukūrę savo lietuviškų baldų ir kitų stilingų namų apyvokos reikmenų.

Seklyčios, svetainės, liaudies kilimais, audiniais išklotomis sienomis ir drožinėtais baldais buvo liuksusas, kurį galėjo sau leisti tik turtingos šeimos bei organizacijos. Žodžiu, kūrė liaudies meną, sąmoningi inteligentai jį vertino ir populiarino. Į vidutinio miestiečio butą jis nerado sau kelio. Kaip puoš anoji išėivė savo namus lietuviškame stiliuje, kada ji tokių namų nemato? Pirmieji menininkai turėtų eiti mums į pagalbą. Jų sukurtieji namai, liaudies motyvai panaudoti namų dekoravimui, būtų gražus pavyzdys. Dailininkai p. Tamošaičiai Kingstone, R.R.#1, Ontario, Canada, turi įrengę liaudies stiliuje namus, jie šiltai pritarė čia išdėstytam projektui: kurti lietuviškų baldų gamybą. Jie turi baldų piešinius ir audinius užuolaidoms, baldų apmušimui ir kilimų, yra dar meisterių drožinėtojų; paveikslus, indus paruošę kiti dailininkai. Kapitalas sudarytas ar pavienių asmenų ar bendruomenės būdu. Reikia tik vieno energingo žmo-

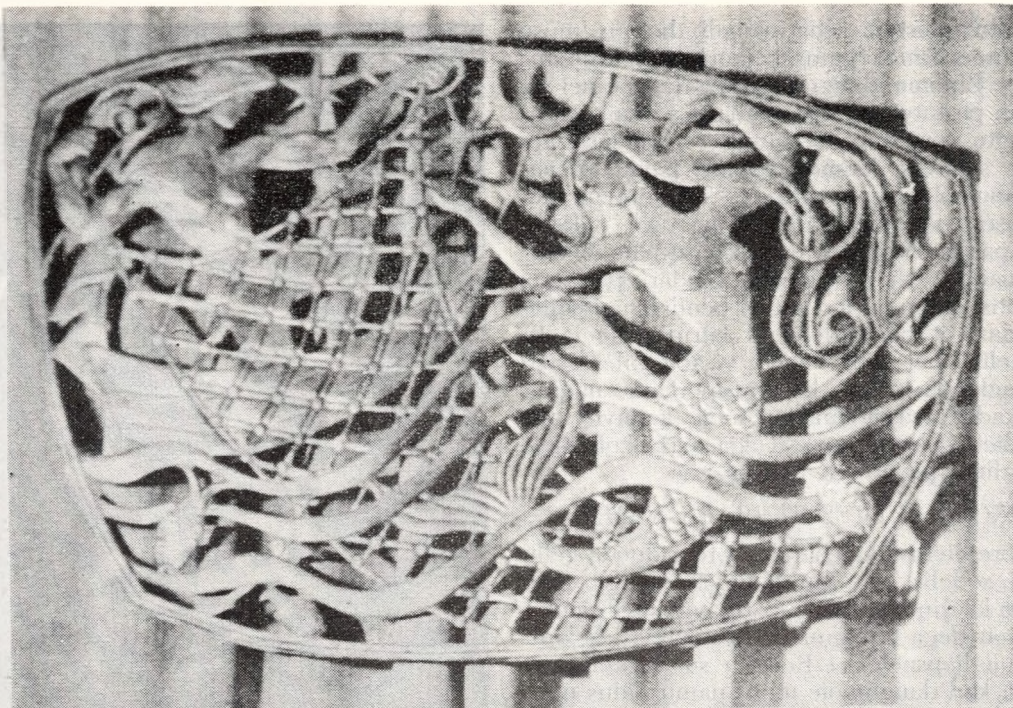
K. Petrikaitė - Tulienė, Kaunas Lietuvaitė (metalas)

gaus verslui vesti. Sudarius pirma vieną ar kelis kambarių apstatymo kompleksus, kurie būtų išstatyti parodose Kanados ir Amerikos didesniuose centruose. Dabar, kada šiaurės Europos tautų liaudies stiliuje baldai, dekoratyvūs dalykai tokie populiarūs, mūsiškiai be abejonės juos pralenkty. Kada tie komplektai būtų gaminami nebe rankomis, bet masiniu būdu fabrikuose, jų ir kaina būtų pigesnė ir sava reklama labai patarnautų lietuviškam reikalui. Vidutinis kanadietis, amerikietis labiau pajus mūsų tautos kultūrą iš liaudies stiliuje dekoruotų namų, bei kelių tikrai meniškų vertės lietuviškų kūrinių, nei iš mūsų žodinių pastangų, stengiantis jį sudominti savo tautos kova dėl laisvės. Ši mintis lengvai būtų įgyvendinama, jeigu mūsų visuomenė parodyty tam gyvo susidomėjimo. Bet kuri iš lietuvaikių nenorėtų, kad jos namai būtų lietuviški? Pirmos propaguotojos ir čia turi būti moterys.

LIETUVYBĖS TVIRTOVĖ

Namai yra moters pasaulis, jie yra jos siela (kaip klasiškai išreiškia R. Tagore savo "Namai ir pasaulis"). Kokie bebūtų namai, pirkelė ar pilis, ar motina daugiau ar mažiau yra vyro bei vaikų gerbiama, ji viena tekuria namų židinį, suteikdama jam savo dvasinį pavidalą. "Kokia moteris, tokie ir namai. Kokia motina, tokia ir šeima, kokia šeima, tokia ir tauta".

Vyras nekuria namų židinio, jis tik gyvena jame ar už jo. Ant moters pečių gula visa tautos dorovinių ir gyvybinių jėgų išlaikymo atsakomybė. Tremtyje

K. Petrikaitė - Tulienė, Kaunas

Jūratė ir Kastytis (metalas)

moteris, motina, žmona, esamoji ar būsimoji, turi būti sąmoninga dėl tos atsakomybės, kad jos namai yra lietuviybės ir moralės tvirtovė. Ir toji tvirtovė turi būti tiek stipri, kad ji atlaikytų spaudimą iš išorinės aplinkos, krašto, žmonių, jų kalbos, papročių ir gyvenimo būdo. Ir iš vidaus — patį sunkiausią spaudimą per vaikus, kurie iš mokyklos grįžta persunkti to svetimo krašto kultūra ir dvasia. Kova juo sunkesnė, kadangi čia rungtis dvi kultūros, dvi dvasinės jėgos. Laimės tik stipresnioji, apsišarvavusi tobulesniais ginklais — meile.

Kova turi būti ir sąmoninga ir planinga. Jei kovojame už lietuvišką dvasią, tai pirmiausia turime žinoti, kas yra toji dvasia ir lietuviybės esmė? Gimę, augę, išauklėti ir išlavinti Lietuvoje, persiėmėme ją natūraliu būdu, nes visa, kas mus supa, buvo lietuviška, bet mūsų jaunai kartai, kurią supa svetima aplinka, ji turi būti iškiepyta, patiekta. Jaunoji karta turi sąmoningai tą dvasią pažinti, įvertinti, didžiuotis ir mylėti ją. Lietuviybės esmė yra lietuvių tautos kultūra, religija, darovė, kalba ir literatūra, menas, mokslas, tradicijos — šimtmečiais kurta poveikyje skirtingo tautos būdo, siekimų, idealų bei gamtinių sąlygų kraujo ryšiais ir gimtąją kalbą paveldint iš kartos į kartą. Tautos — namų dvasią išreiškiame savo kalba, papročiais, tradicijomis, gyvenimo būdu, tuo, ko siekiame, kuo gyvename.

ŠEIMOS ŽIDINIO VAIDILUTĖ

Vakare tėvas praveria duris pavargusia ranka. Jo pečiai palinkę, akys prigesusios. "Šiandien buvo sunki diena", šiuos žodžius ištaria vyras grįžęs į namus. Jis išsekęs, susirūpinęs ir nusiminęs yra, ir nekantrus. Jis yra buvęs karys, ar teisininkas, ar mokytojas, ar tarnautojas, dabar tiktai didelės įmonės lyg viena mašinos dalelė. Pilkas monotoniškas darbas, be kūrybos, be iniciatyvos ir viršininkai paprastai žmonės neretai pajuokia, įžeidžia buvusį "poną". Naujam

ateiviui darbas duodamas prasčiausias ir menkiausiai apmokamas. Ir slenka metai, ir jėgos mažėja, ir kova už būvį, dėl darbo didėja ir nesimato prošvaisčių.

Ir tie, kurie negalėjo, ar nesugebėjo įsigyti profesijos, specialybės, nusimena ir krenta į dvasinį abejingumą. Jis nepritapo prie naujų sąlygų, naujos bendruomenės; jis čia "nepriklauso", jaučiasi vienišas tarpe visų svetimų žmonių. Kai jį, namo grįžusį, apglobia savojo šeimos židinio šiluma, jis čia "priklauso" yra reikalingas, laukiamas ir mylimas. Čia jis gali atskleisti ir savo rūpesčius, ir abejojimus, nepasisekimus ir viltį, pamiršta baimę dėl ateities ir netikrumą. "Tegul užia už lango audra ir perkūnai žaibuoja, bet mano lizdelis saugus ir šiltas". Lizdelis šiltas ir saugus, kai žmona, gal ir pati po darbo dienos išvargusi ir rūpesčių mažesnių bei didesnių kamuojama, savo mamos pavyzdžiu, pamiršusi nuovargį meiliai užjaučia vyrą ir vaikus. Moteriai tai visai natūralu, nes psichologiškai moteris yra tvirtesnė už vyrą, greičiau prisitaiko prie gyvenimo sunkesnių sąlygų ir ne taip greitai pasiduoda nusiminimui. Mylinti žmona turi vyrui motiniškų jausmų, jina jį globos, guos ir stengsis jam padėti, ir tuo būdu ji tampa šeimos motina. Tautinis lietuvis bruožas — motiniškumas. Savęs atsižadėjimas, pasiaukojimas. Ir taip meilė daro moterį namų židinio vaidilute.

Ižengia vaikai, dažniausiai "Halo, Mummy" pasveikina. Mažieji skuba prie televizijos, paaugusieji — studentai skuba pavalgyti ir, susirinkimas, pasimatymas; "manęs draugai laukia, einu hockey žaisti". Jauni turi turėti ir savo draugų ir savo specifinių reikalų. Jie taip pat svetimi ir mokykloje ir vietinio jaunimo tarpe, nes jie yra kitokie. Šeima bara, kad jie nėra tikri lietuviai, ir blogai kalba, ir papročius pamiršta, ir per maža dėmesio kreipia lietuviškiems reikalams. Ir jie nesijaučia suaugę su šeimos dvasia ir pamažu namai patampa tik vieta, kur jie valgo ir miega.

ILGIAUSIA KELIONĖ

Šiandieną varčiau laišką:
Tėviškė mana seniai jau palikta.
Jie sako, kad nei pirkios tos nėra,
Nei svirno.
Kad ten prie vieškelio suaugo
Tankus beržų miškas.
Paliko tik tas pats dangus.
O aš tenai ant griovio kranto
Basomis kojomis liečiau žolės
Ir ten verkiau nuo stogo varvančių
Lašų sulyto mažo, juodo špoko.
Tenai mes laidojom senolį mano.
Tuo pačiu vieškeliu mes jį nulydėjome mirtin.
Kapų koplyčioje ten gaudė varpas,
Ir laikas skaitė ten senus, sukrypusius kryžius.
Tuo vieškeliu, kuris paraistėmis ir pamiškėm nueina,
Nubrido mano protėvių karta į kartą.
Nubrido jie liūnuotais rudeniais
Supilkėjusiu gyvenimu į mirtį.
Ir aš šiandieną parėjau į tėviškę
Atsiminimų akmenėliais išgrįstu taku.
Pasižiūrėti liūno vandeny atsispindusio dangaus
Aš parėjau ilgiausioje kelionėje namo.

ATSISVEIKINIMAS

Išverkit, medžiai, už mane jūs ledų ašaras
Ir tieskite rankas nunuogintas,
Blizgančias ledų ir dargana.
Tieskite, jieškodami neišsipildžiusių glamonių,
Ir gundykite vienas kitą
Žieminių naktų vidury.

Aš negaliu verkti. Gyvenimo darganos seniai
Išplovė man akis.
Ledas, padengęs jūsų šakas ir kamienus,
Sušaldė mano širdį.
Einu, palikusi sustingusias
Meilės akimirkas šaltam šaligatvy.

Aš negaliu verkti. Atsisveikinimą ir akių glamonę,
Ilgesį ir sielvartą
Nešuosį savo šaltoje širdy.
Išverkit, medžiai, jūs už mane ledų ašaras
Ir padėkite užmiršti pilksvą žiemos rytą
Mūsų atsisveikinimo.

Aš negaliu verkti. Aš tik einu galvodama,
Kokios trapios buvo tos neužmiršamos akimirkos
Ir kokios žiaurios:
Jos atėmė man ramybę iš gyvenimo,
Žiemos rūku nudažė mano meilę
Ir sielvartu užtvindė mano klajones.

O jų draugai kanadiečiai juos kritikuoja, kad jie kitokie, ir čia jie "nepriklauso". Jei suaugusiam labai svarbu "priklausyti", tai vaikui, jaunam žmogui tragedija, jeigu jis nepritampa prie savo grupės. Ateiviai vaikai, jaunimas tada priimami lengvai į grupę, kada jie yra pranašesni moksle, sporte. Ir bėga jaunoji karta iš namų, nes jie tikisi lengviau pritapti prie svetimųjų savo amžininkų. Tėvai atrodo jiems romantikai, svajotojai, kaip ir Lietuva jiems tikrai pasakų šalis. Bet kanadiečiams jie yra kitokie, kažkokie "Lithuanians", nežinomi, tai ir menkesni. Bet jeigu jaunimas mokėtų parodyti savo svetimaašaliams draugams, kad mes esame senesnė tauta ir už airius ir labai kultūringa, su išimtinai turtingu liaudies menu (tautiniai šokiai, koncertai daro mums didžiulę propagandą), kuriuo mes didžiuojamės, ir kurį kiti augštai vertina. Štai čia labiau už žodžius paveiks tautiškame stiliuje įrengti namai. Sūnus, duktė mielai atves savo draugus parodyti ir pasididžiuoti namu, tuo kuo mes skiriamės iš kitų. Mama vaišins lietuviškais patiekalais. Draugai mielai lankysis namuose, įvertins tą jo skirtingumą nuo jų ir jis bus priimtas į grupę, bet jau kaip kitoks, kaip lietuvis. Kada jis bus priimtas lygiaiteisiu savo grupėje, jis ir nesiverš taip į ją. Jei svetimi įvertins jo skirtingumą, tautiškumą, tada jis juo di-

džiuosis ir pats mieliau paliks šeimos tarpe ir ims rūpintis savo tautos reikalais.

Bet ir toji lietuviškojo židinio vaidilutė reikalinga pagalbos. Ji stovi viena, jos neremia nei tauta, nei valstybė, giminės girios neošia praeities sapnų, griūvančios pilys nepasakoja didvyrių legendų, stogų žirgeliai ir raštuoti sesės audiniai nesukelia estetinio pasigrožėjimo, senelė neseka vaikaičiams pasakų ratiui užiant, mamos gegulė neprišauksi, nei vargelių neišrokuosi, nei patarimo jos paklausi. Iš savęs ji turi išskelti tą žiežirbą, iš savęs išspinduliuoti dvasinę šilumą.

Didelis veiksnys yra parapijos ir bendruomeninės organizacijos, jos gi rūpinasi bendrais dorovės — lietuviybės reikalais, bet šeimos, kaip lietuviybės branduolio ir pagrindo, klausimais per maža sielojamės. Gal dar mažiau moters lietuvių rūpesčiais. Jaunos mergaitės turi būti ruošiamos atsakingoms namų židinio pareigoms, lygiai taip pat vyriškos lyties jaunimas turi būti paruoštas šeimai.

Nelengvas tai kelias, ir pareigų našta didelė, bet amžiai per kryžiuočių karus, per baudžiavą, per rusų pavergimą išugdė ir valią, ir ryžtą ir patirtį. Ir pažiūrų į amžiaus. O kas yra gražesnio už pasiaukojančią meilę?

Rubens

Vaiko galvutė

TIE VYRAI...

ANA ROSA MARIA

Daktaras Teixeira su savo žmona buvo pakviesti sekmadienio pietų pas savo draugus. Baigiant valgyti ponios Clelia atsiprašė ir nuvedė savo vaikučius poilsio. Berniukas Carlos buvo keturių, o mergaitė Dora dviejų metų amžiaus. Kuomet ji sugrįžo į valgomąjį, kalba ėjo apie vyrų ir moterų pareigas ir sugebėjimus.

— Taip, mano dukra, — kalbėjo dr. Teixeira, — kai moteris atlieka darbus, kurie praeitame šimtmeptyje buvo dirbami vien vyrų, ji juos atlieka, galima sakyti, be priekaištų, tai yra, jei ji gali atsipalaiduoti iš savo pareigų — kaip žmonos, motinos ar sesers. Jei ne, tai kas nors turi nukentėti — namuose ar už jų.

Ponios Clelios vyras Hugo, pritarinėjo dr. Teixeirai galvos linktelėjimais. Tuo tarpu Teixeira žmona vos laikėsi iš apmaudo, nes jai nesisekė atremti vyro argumentus. Juo labiau, kad ji niekad nebuvo dirbusi. Jos namai buvo pilnoje tvarkoje, nes galėjo samdyti geras tarnaites ir neturėjo vaikų, taip, kad daug laiko galėjo skirti karitatyvinei ir socialinei veiklai bei gyvenimui.

Ponios Clelios padėtis buvo kita. Nors ji buvo baigusi universitetą ir ištekėjusi už puikaus vyro, kuris turėjo gerą darbą, bet buvo priversta taupyti. Jie turėjo pasidarę skolų perkant savo svajų namą su dideliu vaikams kiemu ir darželiu, geroje ir patogioje vietoje. Ji žiūrėjo nustebusi ir nepatenkinta į savo vyrą, kad tas sutinka su draugo nuomone. Hugo tai pastebėjęs tarė:

— Klausyk, brangioji, ar ne tiesą sakau? Tu esi

puiki namų šeimininkė, o dar yra tarnaitė, bet tau užteko tik užsimoti rašyti tam žurnalui, kad pagerinus mūsų finansinę padėtį, ir žiūrėk, kiek dalykų atsitiko tą dieną: vaikai susižeidė, tarnaitė pridegino pupeles ir mėsą, baltinių skalbimas ir lyginimas atsiliko mano ir vaikų nenaudai: aš eidamas darban neradau nė vieno tinkamų marškinių apsivilkti.

— Kokia neteisybė! Kad vaikai truputį susižeidė, tai paprastas dalykas jų amžiuje. Kad turėjome sunkumų su baltiniais, tai lietaus kaltė — juk lijo virš savaitės be perstojo ir neleido baltiniams džiūti, nei išeiti naujų nusipirkti, — ir žiūrėdama virtuvės link negarsiai tęsė: — Kai dėl atsitikimo virtuvėje, tai ir negalima reikalauti daugiau iš senos ir išvargusios tarnaitės, kuri sutinka su tokia alga, kurią aš galiu jai mokėti.

— Tai matai, Teixeira, — atsakė Hugo, — jos visada suranda būdą puikiausiai išsitenkinti, jei norima įrodyti kaip kurias teisybes prieš silpnąją lytį. Bet vis vien mes jas mylime, tai mūsų nelaimė, ką gi daryti, netiesa? Tam esame vyrai, kad kovotumėme su jų nesugebėjimų pasekomis.

Teixeira gardžiai nusikvatojo. Abi moterys persimetė ilgais, suprantamais žvilgsniais, lyg sakydamos: “Nėra prasmės su jais ginčytis”.

Po kelių dienų Clelia tarė vyrui:

— Klausyk, branguti, aš labai norėčiau pasiųsti kitą novelę vienam literatūriniam konkursui, kuris siūlo dvidešimties tūkstančių cruzeirų premiją.

— Ir vėl, mergyt, tu sugalvojai! Ar neužteko tau pamokos su tuo žurnalu, iš kurio nieko negavai, nė mažiausio įvertinimo nesulaukė tavo novelė. Aš taip pat turėjau panašų patraukimą, kai buvau nevedęs ir buvau revizoriumi to žurnalo iš Rijaus. Praleidau daug savo atostogų dienų dirbdamas, lyg koks kvailys, nuo ryto iki vakaro ir nieko pozityvaus nelaimėjau. Yra tuštybė norėti lygintis su žmonėmis, galinčiais daug daugiau — ypač neturint “dėdės”...

— Bet šiame konkurse nėra nieko panašaus. Su anuo žurnalu man neišėjo tik todėl, kad neturėjau laiko susipažinti su konkurso reikalavimais ir man trūko tam tikrų sąlygų.

Hugo judino galvą, atlaidžiai žiūrėdamas.

— Na, gerai. Susitarkime taip: jeigu nori, paaugosiu dešimt dienų savo atostogų, prižiūrėdamas vaikus ir namus, taip, kad tu galėsi visiškai atsiduoti šiam darbui. Jei nepasieksi ko tikiesi — atsisakysi kartą ant visados nuo “rašytojos manijos”. Sutinki?

— Puiku. Žinoma, kad sutinku, branguti! Tik pabaikime šį reikalą. Išsiųsti novelę man beliko tik aštuonios dienos, netekau penkiolikos dienų vien, kad nedrįsau tau užsiminti. Bet dabar, tau pritariant, aš galėčiau ramiai sau dirbti mamos namuose. Man neapsimoka vežtis vaikus, nes mama nesijaučia gerai, o be to, mano sesuo dažnai ten lankosi ir mūsų vaikai pešis su josios.

— Na, tai važiuok.

Ji apkabino jį patenkinta ir pašnibždėjo:

— Jei aš laimėsiu premiją, tai praleisime likusias dešimt dienų tavo atostogų Santuose arba Rijuje. Gerai?

Jis ją švelniai paglamonėjo sakydamas:

— Kvailute, nėra reikalo tau padėti savo vyreliui. Galime apsieiti ir be šių atostogų...

Hugo buvo pažadintas iš miego. Vaikai verkė šaukdami valgyti, nes buvo praėjęs jų pusryčių įpras-

tas metas. Nulėkė virtuvėn galvodamas: "Prasidėjo mano auklės pareigos!"

Tarnaitės paruoštas butelis nebuvo vaikų skonio. Buvo persaldytas ir perskystas. Netrukus nusibodo vaikams tas saldumas. Tėvui beskaitant ryto laidos laikraščius, vaikai atkimšo butelius ir išliejo likusį skystį ant lovyčių. Sulankstęs laikraščius pagalvojo: "Taip pat parašysiu novelę ir pasiūsiu tam konkursui. Tai bus įdomu, kai premiją pagriebsiu iš savo žmonos rankų!" Buvo begalo malonu įsivaizduoti, kaip ji nustebs, kai jis gaus premiją už darbą padarytą prižiūrint vaikus ir namus, kai ji to nepasiekė ramiai sau rašydama motinos namuose... Jos motina gyveno provincijoje, kokios dvi su puse valandos kelio autobusu važiuojant.

Vaikai dūko. Nuskubėjo prie jų, sugriebė aplaistytas paklodes ir pašaukė tarnaitę. Toji lipo lėtai laiptais augštin, kankinama reumato skausmų. Ji pamatė, kad ne tik paklodes reikėjo skalbti, bet ir vaikai buvo reikalingi ryto švaros. Beje, dėl to buvo susitarusi su ponija.

Hugo pusryčiaavo trukdomas vaikų verksmo:

— Noliu mamos! Noliu mamos!

Vaikučiai nebuvo prate, kad juos tarnaitė rėdytų, todėl pakėlė tokių triukšmą, kad atrodė, jog juos kas laužo. Jam pasidarė daug lengviau ant širdies, kai tarnaitė pagaliau pasirodė su vaikais, kurie vis dar skendo ašarose. Pasistengė juos nuraminti, pažaišti, kaip kad darydavo kartais grįžęs iš darbo.

Pavargo bevaidindamas arklį, besislapstydamas ir besekdamas pasakas. Salionėlis buvo didelėje netvarkoje, kai pastebėjo, jog saulė jau buvo pakilusi ir buvo galima išleisti vaikus kieman. Surinko visus žaisliukus, kuriuos tik surado. Leido jiems žaisti, o pats atsistojo suole truputį pailsėti. Pradėjo galvoti, ką rašys. Išgiliojo į novelės temą ir labai išsigando, kai tarnaitė skubiai pro jį praejo sakydama:

— Pone, vaikai išbėgo gatvėn!

Jis pašoko įsivaizduodamas vieną vaikų po mašinos ratais, kurios pravažiuodavo šia plačia gatve dideliu greičiu. Dar su naktinėmis šliurėmis ir pižama, Hugo tiesiog skrido pas vaikus. Pamatė juos prie gatvės kampo. Dora atrodė norinti pereiti skersai gatvę, o Karliukas pešėsi su kitu berniuku, kuris per tvorą bandė atimti jo žaisliuką. Karliukas viena ranka stipriai laikė žaisliuką, o kita pagriebė vagiliuką už plaukų. Tėvas suspėjo nutverti Dorą laiku. Grįžtant norėjo atplėšti Karliuką. Kai jis prisiartinio prie sūnaus, išėjo moteris, girdėdama savo vaiko riksmą ir matydama kaip yra pešamas, bet nepastebėjusi, ką jis daro, sušuko:

— Kiek kartų tau sakiau nežaisti su tokiais neišauklėtais vaikais?!

Hugo pajuto pyktį ant šios susivėlusios moters, bet nusprendė, kad bus geriau nesileisti į pasiaiškinimus. Vedėsi vaikus namo, kurie rėkė ir spyrėsi norį žaisti gatvėje. Užrakino vartelius. Buvo sunku juos nuraminti.

Pietų metu vėl didžiausias triukšmas. Dėl savo darbo jis visuomet pietaudavo skirtingu nuo vaikų laiku ir nežinojo, kad vaikai valgo ramiai tik tada, kai jiems leidžiama patiems pasitarnauti — tokioje murzynėje, kad stebėtis reikia!... Pupelių skystimas išlietas ant stalo. Mėsos sosas varva pro pirštelių, žliaukdamas iki pat alkūnių. Bulvių skiltelės šen ir ten išmėtinėtos, o grindys tarytum papūgos narvas.

Karliukas užsispyręs verkė, kad valgysiąs tik pupeles. Dora buvo rimtai užsiėmusi gaudydama

iš sriubos makaronus. Savo riebiais pirščiukais ėmė vieną po kito ir dėjo stiklinėn su vandaniu, kuri jau buvo visa riebaluota. Po šito kantraus darbo, kurs atrodė daugiau panašus į rinkimą sliekų žuvavimui, išgėrė sriubą, išpylė makaronus atgal į savo lėkštę ir suvalgė daugumą jų. Karliukas, prisikimšęs nepamomų pupelių, tepaėmė didžiulį gabalą goiabados, išsitepdamas iki ausų. Kai tik buvo bandoma juos priversti valgyti civilizuotesniu būdu, jie kėlė didžiausią triukšmą.

Tėvas galutinai neteko apetito. Pabaigus pietus, bandė apmazgoti vaikų riebaluotus veidus, rankas, kojas ir nusivedė abu popiečio poilsio.

Mažieji neatrodė, kad nori miego. Rūpėjo jiems patikrinti matraso spiruoklės — šokinėjo lyg cirko pajacai ir kvatodami krisdavo ant išvargusio ir mieguisto tėvo... Galų gale "angelėliai" pavargo ir užmigo. Tėvų lova buvo visa suvelta. Hugo atsiminė savo žmonos pastabą, kad vaikai privalo užmigti jų pačių lovose, nes gali nusiversti, kai jis nueisias žemyn. Įdomu, kad šita žmonos pastaba jam atrodė perdėta ir nereikalinga. Dabar suprato, kodėl visa tai buvo pasakyta. Perkeliama vaikai pabudo, ir jam teko vargti, kol pasisekė juos vėl užmigdyti.

"Puiku, dabar galiu lipti žemyn ir bandyti ką nors parašyti", pagalvojo. Vos atsistojo už rašomojo stalo, kai pasigirdo telefono skambutis. Buvo apsirikimas. Paėmė plunksnakotį — kažkas beldėsi į duris. Kadangi tarnaitė plovė virtuvės grindis su šepetiu, tai negirdėjo. Jisai nuėjo — atvežė duoną...

Sugrįžo atgal prie rašomojo stalo, suskambo vėl telefonas. Tai buvo Dr. Teixeira, kvietė palošti sekančią dieną, mat, šeštadienį jis turėsias mažai dar-

Raffaello Santi

Madona

bo, o žmona turinti kažką su visuomenine veikla, taip, kad jie galėsią palošti nuo dviejų iki penktos val. vakaro. Hugo atsakė:

— Nebent tu pats čia ateisi palošti su manim. Aš turiu saugoti vaikus.

— Sutarta, — atsakė Teixeira.

Padėjo ragelį ir nuskubėjo prie durų. Tai buvo vienas iš tų klajojančių pardavėjų, kuris siūlė tik pasižiūrėti, be jokių įsipareigojimų, vieną iš jo parduodamų statulų. Buvo sunku atsikratyti jo. Prisiminė, kad jo žmona sakėsi tokiais atvejais sakanti, kad ponios nėra namuose. Jam šitie žodžiai buvo neparankūs, norėjo pašaukti tarnaitę ir ją įpareigoti — teatsako telefonu ir atidarinėja duris, bet atsiminė vėl savo žmonos pastabą, kad negalima to reikalausti iš Sebastijanos, nes tuomet ji nesusėdinti atlikti darbų. Sugrįžo atgal prie rašomojo stalo. Buvo prietėmis, reikėjo užsižiėti elektrą, bet nebuvo šviesos, nes penktadienio popiečiais elektra buvo racionuota toje vietovėje.

“Geriausias būdas”, pagalvojo, “tai įsivaizduoti kuo geriausiai visą turinį, o paskui pasinaudoti laisvalaikiu, vaikams miegant. Žinoma, jei tada saulė nepasislėps ar bus elektra, ir jei į duris nesibels taip dažnai, tada viena akimirka viską parašysiu...”

Išsitiesė sofoje ir pradėjo įsivaizduoti ką rašysias. Vaikai atbudo ir pradėjo šaukti motiną, tėvą ir Sebastijaną. Karliukas neturėjo kantrybės laukti tėvo, kuris sumanė pasigardžiuoti bent keliais cigaretės dūmais prieš lipant pas vaikus. Vaikas išlipo iš lovelės su atsegtomis pižamos kelnaitėmis, lipo žemyn, užsimynė ant kabančių kelnikių ir nuriedėjo laiptais žemyn.

Hugo šoktelėjo ir dideliu šuoliu suskubo sugriebti vaiką viduryje laiptų. Berniukas iš to išgąščio neteko kvapo, paskiau, kad ims žviogti, lyg paršiukas tvoroj įstrigęs. Nusivedė mažąjį, paglostė, davė jam vandenuko su cukrum — tikrindamas ar nebus lūžęs koks kaulas, ar nervas iššokęs iš vietos. Berniukas tūrėjo didžiulį gužą kaktoje ir kitą viršugalvyje.

Užlipo viršun pasiimti mergaitę, nes pastaroji taip pat verkė, kad skaudu buvo klausyti. Reikėjo vėl pašaukti tarnaitę, nes mažoji sėdėjo klane. Dabar vaikams buvo laikas užkąsti. Tėvas padėjo pieną, sausainius ir vaisius. Vargas buvo juos maitinti, tik laimė, kad valgė visa, kas tik buvo padėta ant stalo.

Negalėjo jie eiti laukan pažaisti, nes lynojo taip, kad turėjo čia pat įsitaisyti. Atsiminė žaisliukus kieme ir nulėkė jų surinkti. Vaikučiai žaidė, dainavo ir šnekėjo tuo juokingu vaikams būdu. Hugo manė galėsiąs pagalvoti apie novelę. Buvo jau visiškai atsidavęs meditacijai, kai nustebo tokia neįprasta ty-la. Nuėjo pažiūrėti, ką jie daro jo kabinete. Karliukas pamėgdžiojo tėvą, rūkydamas surastą cigaretę, kurią tėvas buvo palikęs peleninėje, išgąsdintas vaiko puolimo. Labai atsargiai bandė atimti iš vaiko cigaretę. Kai vėl sugrįžo, rado peštynes, broliukas buvo įsikibęs į sesutės plaukus, o anoji ėmė viršų norėdama įkąsti jam virš alkūnės. Beskirdamas, neteko kantrybės ir aplupo peštukus. Prisiminė kartą pabaręs žmoną už panašų pasielgimą.

Pasirodė elektra. Pasigirdo skambutis. Tarnaitė buvo užsiėmusi gale namo. Atidarė duris, tai buvo

skalbėja, kuri nusinešdavo didesnius skalbinius. Pašaukė tarnaitę, o pats su vaikais lipo augštyne — norėjo juos nuplauti, kad nebūtų jaučiama cigaretės kvapo iš burnos ir rankų. Beplaunant Karliuką, Dora paėmė rankšluostį ir įmetė į sanitarinę vazą. Pasisitiepusi ant pirščiukų bandė jį panardinti. Numazgojo mergaitės veiduką ir rankutes ir nuskubėjo atsinešti kitą rankšluostį. Kai sugrįžo, rado juos bečiuožiant vonioje su šlapiais rūbais.

Šeštadienį jis vėl bandė apgalvoti novelę. Jau buvo įpusėjęs, buvo toje vietoje, kai novelės herojus darė keisčiausius ir sukdžiausius planus, kai Karliukas įbėgo išgąsdintomis akimis šaukdamas:

— Tėveli-i! Dola atidalė klaną...

Norėjo pasakyti: “Niekio tokio sūnau,” bet atsiminė, kad galėjo būti virtuvės dujų kranas arba kieme vandens. Nubėgo. Tai buvo pusryčių kambaryje praustuvas. Mergaitė buvo atidariusi kraną ir rankute bandė užspausti vandenį, kuris tryško į visas puses lyg iš fontano. Mergaitė buvo šlapia nuo galvos iki kojų, o kambaryje tikra bala.

Pagaliau atėjo Teixeira palošti, kaip vakar buvo sutarę. Jis ironiškai šypsojos matydamas, jog Hugo negali susikoncentruoti — tai lekia prie durų ir telefono, tai nuskuba prie vaikų, kad juos sustabdytų nuo išdaigų, tai įsako ką tarnaitėi, tai toji pati ateina paklausti ar jis neturįs ką siųsti valyklon, ko norįs sekmadienio pietums ir t.p. Vis ironiškai šypsodamasis Teixeira atsisakė lošti toliau, surasdamas kažkokią priežastį.

Sekmadienį tėvas negalėjo, kaip visada, padribsoti lovoje iki 9 ar 10 val. Turėjo atlikti žmonos pareigas, išleisti Sebastianą bažnyčion ir t. p.

Taipėjo dienos. Bėgo šen, bėgo ten paskui vaikus, kęsdamas nemalonų tarnaitės veidą. Tarnaitės kantrybė buvo išsekusi — čia pradės darbą, čia reikia pamesti ir bėgti pagelbėti ponui, kur ponias pati viena apsieidavo.

Kasdien jis su žmona pasikalbėdavo telefonu. Jis sakėsi, nesąs pavargęs ir kad viskas namuose einą gerai.

Kuomet Clelija sugrįžo, labai nustebo dėl savo vyro išvaizdos. Jis buvo suliesėjęs, neradęs nei laiko, nei būdo nusiskusti. Jis, kurs buvo toks tvarkingas ir rūpestingas savo išvaizda.

— Blogai padariau, branguti, išėjusi iš namų, kad parašyčiau šią novelę. Radau mamą sirguliuojančią ir labai reikalingą paslaugos; ten turėjau tiek pat ramybės ir laiko, kiek būčiau turėjusi čia namuose. Bet padariau, ką galėjau. Turiu vilties laimėti premiją.

Jai bekalbant, Hugo galvojo: “Bus ji premijuota, ar ne, niekad daugiau neabejosiu moterų sugėbėjimais... ypač Clelios”.

Po kelių dienų jie aplankė ponus Teixerus.

— Taigi ponias Clelia, — sakė Dr. Teixera, — jei jūsų vyrelis nebūtų likęs namie, jūs niekuomet nebūtumėte galėjusi parašyti šios novelės. Ir žiūrėk, dar (merkdamas Hugui akį) jis netik atliko visą jūsų darbą namuose, prižiūrėdamas vaikus, bet dar turėjo gražaus laiko su manim palošti keletą bridžo partijų.

Iš portugalų kalbos vertė

Regina Kutka

• ŠEIMA IR AUKLĖJIMAS

ŽAISLAI — JŲ REIKŠMĖ IR EVOLIUCIJA

D. PETRUTYTE

„Trijų metų amžiaus vaike dar tebėra stipriai jį slėgiantis sąmyšis (chaosas).“

M. Montessori.

Civilizuota žmonija rūpinasi tik kūnu

Kaip jau esame kalbėję I-sis žmogaus gyvenimo laikotarpis dar turi dvi padalas. Atrodo, kad pati prigimtis, aiškiai regimu bruožu yra padalijusi šį laikotarpį (0-6) į dvi padalas. Pirmieji treji metai, kad ir labai pasižymi nepaprastai reikšmingais įvykiais vis dėl to pasilieka visiškose užuomarštyje taip, kaip ir kūno gemalo vystymasis iki gimimo, nes tik apie trečiuosius metus teprasideda aiškus sąmoningumas ir galėjimas atsiminti.

Dvasios gemalui besivystant, per pirmuosius trejus gyvenimo metus atskirai ir nepriklausomai išsiplėtoja kalba, judesiai bei jų susiklausymas ir išryškėja tam tikras pojutinis jautrumas taip, kaip ir neštumo metu iki pagimdant atskirai ir nepriklausomai vienas po kito išsivysto organai. Tačiau žmogus nič-nieko neatsimena, o neatsimena todėl, kadangi nebuvo asmenybės vieningumo.

„Šioji pasąmoninė ir nesąmoningoji kūryba, šis užmirštas vaikas“, kaip sako Montessori, „atrodo esąs paties žmogaus panaikinimas ir trimetis vaikas, ateinąs pas mus, pasirodo nebesuprantama mums būtybė; bendravimas (communication), tarp jo ir mūsų, pačios prigimties yra pašalintas, todėl mes arba turime žinoti visa kas jau įvyko pačiame ankstyviausiame laikotarpyje, arba turime pažinti pačią prigimtį, kad nenoromis nesuardytume jos planų ir to, kas jau padaryta“.

Tačiau žmogus, sužavėtas civilizaciniais laimėjimais ir apsvaigęs savo medžiaginio gerbūvio kėlimu, nesidomi nei vienu, nei kitu anksčiau minėtu pasiūlymu. Jis susidomėjęs per dėm techniką ir mokslu, bet ne sielos plėtos takais, kurių pradžios reikia įžieškoti pačioje ankstybiausioje kūdikystėje. Šiandieninis žmogus visiškai yra nutolęs nuo prigimtinio gyvenimo tako, o nesidomėdamas savo dvasios plėtra bei reikalingų sąlygų sudarymu, jis nepajėgia apvaldyti kylančios civilizacijos, kuri vis labiau jį žlugdo, nes žmogus nebėra civilizacijos viešpats, kaip iš tikrųjų turėtų būti, bet yra pasigailėtinai jos vergas.

Civilizuotoji žmonija rūpinasi fizine vaiko-žmogaus dalimi, bet ne dvasine. Todėl ji nepasirūpino ir šandien dar nepasirūpina sukurti jam padorią aplinką, kuri atitiktų jo dvasios poreikavimus. Šiuo atžvilgiu vaikas yra tikra prasme kalinys. Visa civilizuota aplinka, tai kalėjimas vaiko dvasiai su begaline daugybe kliūčių jo vystymosi kelyje.

Vaikui duodami žaislai, užuot plėtojus jo inteligenciją

Vaikas yra visiškoje suaugusiųjų

globoje. Sieji stokodami moksliškų žinių ir nebeturėdami tos paprastos gamtiškos išminties, kaip mūsų seneliai ar proseneliai, sudaro pačias didžiausias kliūtis vaiko gyvenime. Trimetis vaikas turi toliau plėtotis padedamas aplinkos, kaip mes jau esame kalbėję, rankos, vadovaujant inteligencijai, dabar padeda iškelti į sąmonės paviršių visa tai, kas buvo įsigyta anksčiau. Dabar jis nori tobulinti jau įsigytuosius sugebėjimus. Šio amžiaus vaiko pažymys, tai nuolatinis veiklumas ir palaikoma nuotaka, jei tik jis randa savo rankutėms prasmingo darbo.

Suaugę, pastebėję šį vaiko nepalaujamą veiklumą ir nepaprastą norą ką nors veikti rankutėmis, sugalvoja žaislus. Nors ištikrųjų, vaikui reikia ne bevečių žaislų, bet tikslų priemonių, kurios teiktų reikalingą maistą dvasiai ir padėtų plėtoti jo inteligencijai. Vaikas vidinės jėgos yra stumiamas veikti, tyrinėti, viską liesti bei čiupinėti. Kai kuriuos daiktus suaugęs jam leidžia liesti, bet kitus — griežtai draudžia. Vienintelis daiktas, kuris vaikui nedraudžiamas, tai smėlis. Kur jo natūraliai nėra, tai „geraširdis“ žmogus jam pristato. Vandens irgi leidžiama šiek tiek vartoti, bet nelabai daug, nes vanduo ir smėlis išpurvina vaikus ir juos reikia paskui prausti. To jau per daug!

Kai vaikas pavargsta nuo beprasmiško žaidimo su smėliu, tada jam paduodami mažytiniai daikteliai, k.a.: virtuvėlės, namukai, pianinai, raš. mašinėlės, telefonai ir t.t. Suaugęs teisingai pastebi, kad vaikas stengiasi jį pamėgdžioti, bet jis jam duoda tokius daiktus, su kuriais vaikas nieko negali padaryti. Žinoma, tai yra vaiko apgavimas ir pasityčiojimas.

Vienišam vaikui - mergaitei duo-

dama lėlė, kuri paprastai turi atstoti tėvą ir motiną, tačiau negalvojama, kad lėlė negali atsakyti į vaiko klausimus, nei į jo meilės bei simpatijos pareiškimus. Todėl šis pakaitalas aiškiai yra permenkas visuomeninių jausmų ūgdymui. Žaisliukas žmonių akyse pasidarė toks svarbus, kad jie ima tikėti, jog žaislas yra tikra pagalba vaiko inteligencijos ūgdymui. Reikia pripažinti, jog tai geriau negu niekas. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į kitą faktą, kuris yra pernelyg visiems aiškus, kad vaikas nuo žaisliukų labai greit nuvargsta; jie jam greit nusibosta ir jis prašo vis naujų. Išdykaudamas dažnai jis žaislus lauzo, o suaugusieji tai matydami mano, kad ardymas ir naikinimas daiktų teikia vaikui smagumą. Ištikrųjų, šis vaikų būdo pažymys yra dirbtinis, nenatūralus, kyla iš to, kad vaikas neturi tikrų daiktų, su kuriais jis galėtų veikti, kurie atitiktų jo dvasios būseną, tebesančią gerokai sumišusioje būklėje.

Vaikai nesidomi žaisliukais, kadangi juose nėra tikrovės ir todėl dvasia negali išsilaisvinti iš tebesančio joje netikrumo jausmo. Žaisliukai neduoda dvasiai nei aiškios bei konkrečios tikrovės vaizdo, nei tikslų daiktų sąvokų, nei jų tarpusavio santykio, nei pagaliau aiškios jų paskirties arba tikslaus jų vartojimo būdo. Ir taip vaikų asmenybė visiškai iškrypsta, negalėdama normaliai plėtotis pagal prigimties poreikavimą. Vaikai pasidaro neatydūs, nerūpestingi, tingūs ir apatiški, o pats ryškiausias bruožas, tai stoka dėmesio. Trimetis vaikas stengiasi tobulėti labai rimtai ir sąmoningai pamėgdžiodamas dirbančius vyresniusius, labai akylai sekdamas jų veiksmus ir elgesius, bet kur šios galimybės vaikas neturi, tai jis norom nenorom iškrypsta iš normalios plėtos tako ir pabėga į žaislinį pasaulį.

Ypatingai tragiška padėtis yra vaiko gyvenančio augšto civilizacijos didmiesčio aplinkoje. Paprastesniuose visuomenės sluogsnuose bei kaimo aplinkoje vaikas yra ramesnis ir laimingesnis, nes gali laisvai naudotis daiktais esančiais aplink jį. Tie

Vaikų Židinėlio Čikagoje auklėtinės

Nuotr. V. Juknevičiaus

daiktai yra paprasti, dažniausia namų apyvokos daiktai, dėl kurių likimo jiems patekus į vaiko rankas, niekas nesibaimina. Kai motina skalbia, tvarkosi, kepa duoną, ravi, prižiūri ir peni gyvuliukus, — vaikas irgi dalyvauja tuose darbuose. Kai tėvas užimtas vyriškais darbais — vaikas irgi atranda sau tinkamą užsiėmimą jo artumoje. Žodžiu, jis visur randa šiokių tokių daiktų, kuriuos jis gali naudoti ne tuščiam fantazavimui, bet tikram darbui ir taip jis pasisuošia gyvenimui.

Rodosi, aišku, kad 3 m. amž. vaikas turi turėti tikrus daiktus savo naudojimui. Kai tik vaikas gauna daiktus pritaikintus savo ūgiui ir pajėgumui su kuriais jis gali veikti kaip ir suaugusieji, tai visas jo charakteris pasikeičia, jis pasidaro ramus ir patenkintas. Jis nebesirūpina daiktais, kurie jam nepriklauso, nes "prigimties tikslas yra", sako Montessori, "teikti džiaugsmą įvykdant ypatingos rūšies uždavinius".

Taigi vienas pagrindinių montessorinio auklėjimo uždavinių yra ap rūpinti vaiką veiklos paskatais arba tokiais daiktais, kurie atitiktų vaiko ūgį ir pajėgumą; jam turi būti sudarytas pilnutinis gyvenimas, toks kaip turi suaugusieji. Tokio amžiaus vaikai turi būtinai turėti savus židinius ir prie jų nemažus žemės sklypus.

Ne beverčius žaislus pirkime vaikams, kurie iškrepia ir žaloja jų asmenybę, bet jų vieton stenkimės patatyti tinkamus vaikams namus arba bent išnuomoti padoria patalpą, kur jie galėtų kiek galima naudingiau išgyventi gyvenimo svarbiausius metus, nuo kurių priklauso visa žmogaus ateitis!

Ne žaislais apverskime vaikus, kurie labai greit yra sunaikinami ir išmetami į šiukšlyną, bet parūpinkime jiems žemės sklypą, kur jie galėtų gyventi ir dirbti su mažais patraukliais įrankiais!

Ne lėlės vaikams reikalingos, kurioms išmetami tūkstančiai dolerių, bet tikri vaikai ir tikra žodžio prasme visuomeninis gyvenimas, kur vaikai bendraudami ir veikdami sutartinai, pasiruošę ateities socialinio gyvenimo uždaviniams bei pareigoms. Ne lėlės namai, bet tikri namai su visais pritaikintais patogumais vaikui!

Tai vis daiktai, kurie šandien turėtų pakeisti menkaverčius žaisliukus. Žiūrint į vykstančią žaislų evoliuciją, atrodo, kad jau nebetolimas laikas, kada žaislai visai išnyks, o jų vietą užims tikrieji daiktai, tinkantys vaikų vartojimui.

Dar pačioje šio šimtmečio pradžioje dr. M. Montessori, kalbėdama apie lėles bei žaislus yra maždaug taip išsireiškusi, jog lėlės pamažu didės, kol jos pasieks vaiko ūgio. Proporcingai joms bus didinami ir visi žaisliukai. Ateis laikas, kuomet jie bus gaminami tokio dydžio, kad pritiks normaliam vaiko naudojimui. Ir, aišku, tada vaikas ims juos naudoti savo reikalamis, o žaislas, kaip toks, vis labiau nustodamas savo vertės, visai išnyks. Kai vaikas turės tinkamus daiktus, tai jis daugiau nebe norės gyventi vaizduotiniame gyvenime, bet ims gyventi taip, kaip mes. Prie staliuko ant kėdutės jis nebesodins lėlės, bet atsisės pats ir dirbs.

Ne lėlės bus keliamos vaisės, bet tikriems vaikams, kurie patogiai sėdėdami prie gražiai užtiestų staliukų, patys vaisius, valgydami iš gražių indų. Ir, štai, visa tai matome jau pamažu įvykstant.

Vaikai savaimingai neėmė žaislų

Daug kas nesigilindami arba klaidingai interpretuodami vaiko psichologiją kaltina Montessori, kad, būk, ji "atėmusi" iš vaikų žaisliukus ir lėles. Priešingai, ji ne tik neatėmė iš vaikų žaisliukų, bet pati dar mokė juos kaip reikia su jais žaisti. Tačiau vaikai, turėdami kitokių užsiėmimų jais nesidomėjo, kas iš karto labai nustebino ir pačią Montessori. Tai buvo nuostabus tikrosios vaiko sielos būsenos atskleidimas.

Turtingos Romos ponios, kurios buvo labai susidomėjusios Montessori darbu su tais vargšais ir nelaimingais vaikučiais, skurdžiausiam Romos priemiestyje, padovanojo jai labai brangių daiktų, k.t.: elegantiškos lėlės, joms namai, rūbinės, virtuvės ir kt. Šiuos žaislus Montessori padėjo vaikų kambaryje taip pat lengvai prieinamus, kaip ir kitas darbo priemones.

Ivyko didelis netikėtumas. Vaikai visai neėmė žaislų. Tatai nepaprastai nustebino pačią Montessori, jai buvo visai neaiškus toks vaikų elgesys. Pagaliau ji nutarė pati įsimaityti į šį reikalą, parodydama kaip žaisti su tais žaisliukais, kaip vartoti lėles kraitį, kaip uždegti lėlės virtuvėlę

pasodindama šalia jos pačią gražiausiąją lėlę ir t.t. Kol buvo rodoma, vaikai laikinai domėjosi jais, bet paskui savaimingai neėmė jų ir nežaidė su jais. Tas faktas ir atvedė Montessori prie labai nuostabaus atradimo, kad vaikai labiau mėgsta darbą nei žaidimą. Įstikrųjų, tai yra didelis atradimas, apie kurį iki Montessori niekas net nesvajėjo ir pagaliau šandien žmonės dar tuo netiki, nors visame pasaulyje, kur tik yra montessorinės mokyklos, tai jau yra pirštu prikišamai įrodyta.

Apie tą įvykį Montessori taip sako: "Tada aš supratau, kad žaidimas vaiko gyvenime yra laikomas žemesnės rūšies užsiėmimu. Ir jis įieško kažko geresnio, kadangi vaikui pačios prigimties yra skirta atlikti didelių uždavinių, tai ir jo protas atiduoda pirmenybę darbui, o ne naudingiems pasismaginimams. Tą pat galima būtų pasakyti ir apie mus pačius; pažaisti šachmatais ar bridžą laisvalaikiais yra labai malonu, bet taip nebebūtų, jei mes ilgesnį laiką būtume priversti nieko daugiau nedaryti, o tuo labiau jei mes būtume priversti per visą mūsų gyvenimą tik tai ir tedaryti. Turėdami svarbius uždavinius ir atliktinus darbus, užmirštame šachmatų, o vaikas visuomet turi didelių ir "degančių" uždavinių, kurie turi būti nustatyti laiku atlikti. Kiekviena minutė jam yra nepaprastai brangi, nes jis nuolat pereina iš žemesnio į augštesnį stovį.

TEKĖJUSIŲ MOTERŲ DARBO PROBLEMA

IZ. MATUSEVIČIŪTE

Paskutiniaisiais metais vis daugiau kalbama apie tekėjusių moterų darbą už šeimos ribų, apie reikalą jas gražinti atgal į namų židinį. Pažiūrėkime, kaip tuo klausimu pasisako Kanados ir JAV-bių ekonomistai bei kaip yra formuojama viešoji nuomonė dėl tekėjusių moterų darbo.

Rašydama šį straipsnelį, naudojausi statistiniais duomenimis ir charakteringesnėmis pažiūromis į moterų darbą žurnalistės Helen G. Moore "Saturday Night" 1961 m. lapkričio mėn. straipsniu "The Case for the Working Married Woman".

Pažymėtinas reiškinys Kanados ekonominiame gyvenime, kad augant gerbūviui tuo pačiu auga ir dirbančių tekėjusių moterų skaičius. Šiandien, bendrai paėmus, dirbančių moterų skaičius nuo 14-64 m. amžiaus sudaro 28% visų Kanadoje dirbančiųjų skaičiaus. Beveik pusę dirbančių moterų sudaro tekėjusios moterys. Kanadoje iš 6 milijonų registruotų dirbininkų moterų sudaro ketvirtadalį darbo jėgos, vadinasi, dabar jų esama 1.675.000.

Paskutiniaisiais 10 metų Kanadoje tekėjusių ir dirbančių moterų skaičius pašoko nuo 30% iki 47%, nes ir darba įsijungė didelis skaičius moterų nuo 45 iki 64 metų amžiaus. Jaunų moterų darbo jėga sumažėja, kai jos išteka ir susilaukia vaikų.

Ištekėjusių ir dirbančių moterų skaičius yra dar augštesnis JAV-bėse, ten jų yra apie 60% visų dirbančiųjų moterų.

Kokie ekonominiai veiksniai pažadino tekėjusias moteris įsijungti masiniai ir darba už šeimos ribų?

Nereikia būti ekonomistu, kad nesuprastume realaus gyvenimo reikavimų. Augant civilizacijai, kyla gyvenimo standartas, ir šeima vis daugiau reikalinga įvairių gyvenimo reikmenų, kurie šiomis sąlygomis jau yra būtinybė, kaip modernus butas, patogūs baldai, elektriniai virtuvės reikmenys: elektrinė plyta, skalbimo mašina, džiovintuvas, elektrinis dulkių siurblys, šaldytuvas, virtuliai, lygintuvai ir kt. Visai neįmanoma mieste ir dirbininkui gyventi primityviškai, pvz. virti valgyti mal-komis, rankomis skalbti, siūruoti grindis rankomis, pjauti žolę žirkle-mis, vejele laistyti iš kibiro ir panašius darbus atlikti. Taip dirbdama moteris pražūtų, suėstų jos visą laiką darbai, o pati netektų sveikatos, būtų nervų kamuoliukas.

Kadangi iš vyro uždarbko nepakan-ka pinigų tuos visus daiktus įsigyti, todėl moteris yra priversta tempti savo vaikelį ryte į lopšėlį ar į vaikų darželį ir pati bėgti dirbti, kad galėtų pagerinti savo šeimos ekonominę padėtį ir sau gyvenimą palengvinti. Taip jaunos šeimos masiniai perka šaldytuvus, skalbimo mašinas, virtuvės ir panašius daiktus. Taip kyla gamyba, didesnis yra pareikalavimas žaliavų ir padaugeja dirbančių skaičius gamyboje.

Kanadoje yra 7% registruotų bedarbių, (neregistruotų jų esama daug daugiau), tai šis mažas procen-

tas lengvai galėtų būti įjungtas į gamybinį procesą, jei būtų iš viršaus kam tuo pasirūpinti ir žmonių darbą racionalizuoti.

Kaip tekėjusios moters pajamos yra sunaudojamos ir išleidžiamos?

Pirmiausia moteris-motina perka būtiniausius pragyvenimo daiktus: maisto produktus, drabužius, apmoka smulkias savo ir vaikų susisieki-mo priemones, truputį išleidžia pramogoms, kinui, teatrui, sportui. Jei vaikų šeimoje dar nėra arba dar jie visai maži, tai kartu su vyru taupo namui, baldams, virtuvei, automobiliui, vėlesniam vaikų išmokslinimui, kelionei ir tolimesniam kraštui ir senatvės pensijai.

Daugelis Kanados ir Amerikos ekonomistų tvirtina, kad išvengti nedarbo reikia, kad dirbantieji daugiau išleistų pragyvenimui ir pramogoms, tuo pagyvintų gamybą bei prekybą. Pasiturinčiųjų — vidurinio luomo perdidelis taupumas užšaldo kapitalą bankuose, o neturtingųjų vis didesnės masės išvaromos į gatvę miesto savivaldybei maitinti.

Kaip tekėjusi moteris dirbdama apsaugoja savo šeimos ir šalies ekonominę padėtį?

Tekėjusi moteris dirba tam, kad savo uždarbį išleistų tuojau, o vyrai — būdami atsakingi už šeimos saugumą ateityje, daugiau taupo. Vadinasi, moters gautos pajamos yra visada judėjime, eidamos iš rankų į rankas, o vyro didesnė pajamų dalis užšaldoma banke — santaupų sąskaitoje.

Moteris žiūri į gyvenimą praktiškai, norėdama sau ir savo šeimai pagerinti sąlygas. Ji gerina maistą, geriau rengiasi pati ir gražiau aptaiso savo vaikus. Ji savo pinigais perkasi visus modernius elektrinius namų apyvokos daiktus. Ji po truputį puošia namus, įsigydama ir prabangos dalykų, kaip gražų servyzą, kristalinius indus, paveikslų, knygų. Tie visi daiktai tiek suprastina jos namų ruošą, kad jai tikrai lieka laiko darbui. Naujas patogus butas, geras poilsis su gerais baldais, sveikas ir šviežias maistas apsaugoja jos šeimos sveikatą ir čia skamba juokas ir pasitenkinimas.

To viso negali turėti proletaro šeima. Ten visko trūksta, maistas prastas, rūbas menkas, todėl dažnai ten laikosi ligos, prasideda berniai ir šeimos moralė krinta. Šeimos laimė laikosi ant ekonominio pagrindo. Todėl dirbdama moteris pakelia savo šeimą visais būdais ir ją socialiniu atžvilgiu įveda į augštesnę klasę, ko negali padaryti bedarbė moteris.

Namų pirkimo agentai labai gerai žino, kad jie parduoda namus moteriai pagal jos pasirinkimą, o vyras tik čeki pasirašo.

Kadangi augštas gyvenimo standartas reikalauja vis daugiau išlaidų, todėl tekėjusi moteris yra stumta išstumta iš namų pagerinti savo šeimos pajamų. Kaip moters - motinos nebuvimas namuose atsiliepia į vaikų auklėjimą, tai jau yra antra šio medalio pusė. Dirbanti moteris greičiau išmokės paimtus skolon baldus, automobilį, namus. Vyrai nereikės mokėti pvz. 40 metų morgičius, jie bus išmokėti per 10 ar 15 metų ir

tos šeimos senatvė bus laimingesnė ir saugesnė.

Tekėjusių moterų bedarbių yra mažesnis skaičius nei vyrų, nes moterys dirba tokius darbus, kurie visada gyvenime yra reikalingi, kaip: sekretorė, mašininkė, telefonistė, gailastingoji sesuo, ligoninėje slaugė, šeimininkė, pardavėja, padavėja ir panašūs darbai. Kada šalyje bedarbių skaičius auga, yra didelis spaudimas iš bendruomenės, kad moterys grįžtų į šeimą.

Atleidus vyrą iš fabriko ar įstai-gos, moteris yra priversta eiti dirbti, nes šeima negali pragyventi iš el-getiškos bedarbio pašalpos.

Juo šalyje yra daugiau iš darbo atleistų vedusių vyrų, tuo pačiu kyla procentas dirbančių tekėjusių moterų. Vėliau vyrui gavus darbą, moteris jau nebeturi grįžti į šeimą, nes ji nori turėti savo pinigų ir vesti augštesnio standarto gyvenimą. Taip ir pasilieka moteris darbe ir toliau.

Kanados valdžia šiuo atveju daro spaudimą tekėjusiai moteriai, jei ji dirba, o namuose išlaiko šeimininkę arba auklę. Darbininkės alga nėra atmetama nuo pajamų ir neatleidžiama nuo valstybinių mokesčių. Todėl dabar aišku, kodėl net vidurinis luomas nelaiko namuose tarnaičių.

Viena blogybė, kad dirbančios motinos labai nukentčia mažamečiai vaikai. Pagal šio krašto santvarką mokykla stengiasi ilgiau išlaikyti vaikus mokykloje — net iki 4 val. p.p. Ir tai jie grįžę neranda motinų namie. Jie sėdinėja ant savo namų laiptų, ar juos priglaudžia kokia giminaitė ar kaimynė. Vaikų sveikata labai nukentčia, nes jie gauna normalų maistą tik 6 ar 7 val. vakaro. Dirbančios motinos vaikai auga, kaip našlaičiai ar pamestinukai.

Moterų darbas tampa normalesnis tarp 45-64 metų amžiaus. Nes tuo laikotarpiu jau jos esti vaikus išauginusios, jaučiasi dar pajėgios darbą dirbti, negi nuo 40 m. pataps senėmis? Todėl šio amžiaus tekėjusių ir dirbančių moterų skaičius padidėja. Daugumas vyresnio amžiaus moterų dirba iš godumo, nes jau ir turta turėdamos ir gaudamos kitų pajamų dirba tik pramogai, o ne būtinybės verčiamos. Tokios moterys be didelio moralinio nuostolio galėtų būti iš darbų atleistos.

Vienas dažniausiai daromas dirbančiai moteriai priekaištas, kad ji atimanti darbą bedarbiui vyrui.

Tai netiesa! Bedarbiai dažniausia yra nekvalifikuoti fiziniai darbininkai. Kaip ji gali atimti jiems darbą, vistiek jie nenudirbs jos darbų: nei jie bus ligoninių gailastingos seserys bei slaugės, nei virėjos, nei padavėjos, nei namų apyvokos darbininkės. Nekvalifikuotus fizinio darbo darbininkus turi valdžia išmokyti amato, kad negulėtų kaip našta savivaldybėms.

Jauni energingi vyrai netinka būti raštininkais, mašininkais ar telefonistais. Jie turi būti paruošti vyriškomis profesijoms, įvairiems mechanikos, inžinerijos bei amato darbam. Nelaimingiausias žmogus yra augstame kultūros krašte, jei jis nėra kvalifikuotas praktiškus darbus dirbti.

Kanados statistika rodo, kai ekonominis gyvenimas yra geras, tai tekėjusios moterys iš darbų pasitraukia, kai krinta — jų skaičius auga. Jei tekėjusių moterų dirbančių skaičius staiga pakyla, tai ženklas, kad šalies ekonominiai reikalai prasti. Moterį į darbą daugumoje išvaro vargas, jei ji nėra kvalifikuota profesionalė. Apie augštąjį mokslą baigusias moteris netenka čia kalbėti, nes jos priklauso augštesnei skalei. Su universiteto diplomais bedarbių moterų nėra nė vienoje šalyje. Tokioms moterims visur ir visada darbų yra. Augštąjį mokslą baigusią tekėjusią moterį jos atlyginimo dydis išskiria iš bendros masės ir pastato visai kitose plotmėje.

Kadangi šalies pajėgumas priklauso ne vien nuo gamtinųjų resursų, bet ir nuo šalies gyventojų darbo jėgos, tai būtų neprotinga ir net kraštui žalinga, drausti tekėjusias moteris dirbti, uždariant ją namuose, kur ji neturėtų ko veikti. Kad nebūtų vyrų bedarbių, jaunimas turi būti racionaliau paruoštas technikos, amatų ir žemės ūkio mokyklose. Kvalifikuotas darbininkas niekada neslaminės gatvėse. Nepanaudoti šaliai žmonių darbo jėgos yra nenaudinga, bet ir pavojinga, nes taip auga destruktivinis krašto elementas.

Šalis ekonomiškai stiprėja, jei galintieji dirbti visi dirba. Tinginavimas ir dykinėjimas nepadaro nė asmens nė tautų laimingomis. Todėl jei tekėjusi moteris veržiasi į darbą, jai reikia leisti dirbti. Kiekvieno individo ne tik teisė, bet ir prievolė yra turėti darbą. Jei asmuo gyvenime nieko neišmoko ir nedarė jokių pastangų įsigyti kokią nors profesiją, tai iš viršaus jo niekas negali ap-rūpinti, nes iš viršaus darbo reikalai visur yra sunkiai sprendžiami.

AMERIKOS LIETUVIŲ MONTESSORI DRAUGIJOS VEIKLA ČIKAGOJE

1961 m. gruodžio 6 d. AL Montessori dr-ja išrinko naują valdybą, susidedančią iš septynių asmenų: pirm. D. Petrutytė, vicep. R. Slapšienė ir S. Vaišvilienė, sekr. O. Jauniskienė, koresp. L. Germanienė, išd. D. Vakarienė, kronikos ved. M. Kucinienė. Kandidatės: V. Pleinienė ir D. Miežilienė. Rev. kom. išrinkta: V. Vaitekūnienė, prof. A. Varnas, E. Kucinas. Kandidatė E. Paužuolienė.

Sausio 13 d. Židinėlio vadovybės ir jį lankančių vaikų tėvų bendru darbu buvo suruošta Kalėdų šventė. Vieton Kalėdų Senelio vaikučius atlankė senovės Dainius su kanklėmis. Jis apdainavo Lietuvos senovės laikus ir dabartinius vaikų vargus tėvynėje.

Draugija sausio 28 d. Jaunimo Centre suruošė diskusijas tėvams tema: "Laisvė ir palaidumas montessorinio auklėjimo švietose". Buvo išaiškinta, kas yra laisvė, kaip ją apibrėžia filosofai ir pedagogai. Kiek ir kokia laisvė leistina vaikams.

Nuo kovo 31 d. iki balandžio 8 d. ped. Varnienė su D. Petrutyte ruošia Jaunimo Centre Montessori ugdymo priemonių parodą. Ruošiamasi išlieti neperijodinis leidinys auklėjimo klausimais.

S. Vaišvilienė

DR. P. KALVAITYTĖS -
KARVELIENĖS
JUBILĖJUS

EM. PETRAUSKAITĖ

Daugelio mūsų vyresniųjų šviesuolių gyvenimo kelias į mokslą nebuvo lengvas. Jos, veik visos, turėjo pralaužti tuos erškėčių kelius, susidariusius pažiūras, jog "kam reikalingas moteriai mokslas?". Buvo manoma, kad jos išsilavinimas turi būti toks: pamokyti kiek muzikos, nors vienos svetimos kalbos ir elementariausių pradinių mokslo žinių, kad mokėtų parašyti laišką, paskaityti romaną bei poeziją. O dar sunkiau prasimušti mokslan būdavo kaimo mergaitėms. Pasiturintis ūkininkas kartais leisdavo sūnų mokytis, mat, jis gali tapti kunigu, gydytoju ar kitu mokyto žmogum. O mergaitė – ištekės ir kam jai tas mokslas? Taip manė ir dr. Paulinos tėvai, leisdami į mokslus sūnų, bet dėl mergaitės nebuvo nė kalbos.

O ji iš prigimties buvo gabi, veržli ir protinga. Ji labai troško mokslo žinių ir ryte rydavo – skaitydama jai į rankas patekusias knygas, savo širdyje puoselėdama slaptą viltį ir tik laukė progos. O ta proga atėjo, bet tik po dvidešimties jos gyvenimo metų.

Kas nepriklausomoje Lietuvoje – Kaune negirdėjo apie dr. Pauliną Kalvaitytę, vienintelę moterį rentgenologę, o kaip tokią, gal ir vienintelę savo krašte. Kaip mokslininkę rentgenologę ji turėjo ryšių su užsieniu ir net pateko į svetimų tautų enciklopedijas.

Tuo metu ji jau turėjo savo nuosavą rentgeno kabinetą ir namus Mickevičiaus gatvėje. Ją pažinau savo sesers O. Krikščiūnienės namuose, o arčiau susipažinau kartu dirbdama Aboliucionistų draugijoje: tuo metu ji buvo tos draugijos pirmininkė, o man teko sekretorės pareigos.

Mane su šiuo darbu daugiau rišo dr. Kalvaitytės asmuo, nei sunkus aboliucionistų draugijos klausimas. Ši moteris buvo gilaus proto ir aiškos logikos. Jos paruošto įstatymo projektas buvo aiškus ir tikslus, jog mūsų straipsnių nekeisdavo jokia kita redakcija. Draugijos posėdžiuose dalyvaudavo ir kitos įdomios moterys, daktarės: Veronika Karvelienė, Ragaišienė, J. Lašienė, Jackeivičiūtė ir kitas Kauno moterų elitas. O daktarė buvo ne tik įdomi darbe, bet ir maloni savo asmeniškame gyvenime. Jos griežtas logiškas protas derinosi su moterišku jautrumu, jautrumu ir vaišingumu. Jos bute kiekvienas daiktas turėjo savo tikslą paskirti.

Ir senatvėje ji šviečia kukliu išviršiniu žavumu, o savo sprendimuose dar konkretesnė, gilesnė ir aiškesnė. "Tai mano derliaus šventė", sakė ji per savo jubilėjų ir išvedė, jog visuose savo pasisekimuose mažiausia esą jos pačios nuopelnų – "turėjau gyvenime laimę". Jai gyvenime niekados netrūko ryžto, ištvermės, o prie viso to įgimtos sveikos vilties. Juk ji tikra Lietuvos – Žemaitijos laukų duktė, kaip liepsnos šviesa iškilusi ir nušvietusi savo aplinką.

Dail. Nora Kulpavičienė laimėjo antrą premiją šv. Jono lietuvių kapinių Toronte paminklui statyti konkurse.

Sol. Prudencija Bičkienė koncertavo Toronte Pasaulio Liet. B-nės valdybos ruoštame koncerte literatūros premijos įteikimo proga.

Solistė G. Butkutė-Čapkauskienė pakviesta dainuoti per FM radijo stotį Montrealyje. Repertuarą pasirenka pati, kas duoda galimybę įterpti ir lietuvių kompozitorių kūrinius. Solistė dar tebestudijuoja dainavimą pas prof. Pauliną Donaldą.

N. M. Rūkaitė baigė Tuft's un-tą, Mass., ir gavo anglų literatūros magistro laipsnį. Dabar ji dėsto Hartfordo un-te anglų kalbą ir literatūrą. Moka ispanų ir vokiečių kalbas ir tame pat un-te studijuoja rusų kalbą. Rengiasi daktaro laipsniui.

Seserys Benediktinės Agnietė ir Laurencija atvyko iš Belgijos į JAV pas netoli Bostono įsikūrusias kitas benediktines seseris iš Kauno.

Birutė Pūkelevičiūtė gavo Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos premiją už scenos veiklą jaunimui "Aukso žąsis". Premijuotas veiklas yra trijų veiksmų komiška eiliuota pasaka. Anksčiau "Draugo" romano konkurse buvo premijuotas jos veiklas "Aštuoni lapai". Yra išleidusi poezijos rinkinį "Metūgės". Dažnai reiškiasi periodinėje spaudoje novelėmis bei straipsniais.

B. Pūkelevičiūtė yra netik rašytoja ir poetė, bet taip pat gabi aktorė ir režisėrė. Šiuo metu ji daugiausia dirba su Montreolio Liet. Dramos teatru. Jos rūpesčiu buvo paruoštos ilgo grojimo plokštelės: "Baltaragio malūnas", "Milžino paunksmė" ir vaikams pasakų rinkinys "Žirginėliai", kurios visuomenėje susilaukė gražaus įvertinimo.

Kovo mėn. Toronte įvyko laureatės B. Pūkelevičiūtės pagerbimas ir įteikimas premijos už jos kūrinių "Aukso žąsis".

E. Dauguvietytė - Kudabienė, Hamiltone, Kanadoje, atšventė 20 metų sceninio darbo jubilėjų. Gimusi teatralų šeimoje, jau nuo vaikystės dienų buvo susipažinusi su teatro gyvenimu. Debiutavo Kauno Jaunimo teatre 1941 m. ir nuo to laiko dirba įvairiuose teatruose, kaip aktorė ir režisorė: Kaune, Augsburgėje, Winnipege, o nuo 1949 m. Hamiltone vadovauja "Aukuro" teatrui.

Skulpt. E. Gaputytė, anksčiau gyvenusi Kanadoje, dabar Anglijoje St. Ives, Cornwall, atidarė meno galeriją; neseniai Londone surengė savo kūrinių parodą.

Dr. J. Deveikė tarpt. teisės istorijos kongrese skaitė studiją "Bona Sforza—Lietuvos valdovė 1519-1544". Bona Sforza buvo motina ir uošvė Zigmanto Augusto ir Barbaros Radvilaitės.

Dail. V. Kanytė-Balukienė Čiurlionio Galerijos patalpose Čikagoje su ruošė tapybos parodą, kuri praėjo su dideliu pasisekimu.

Op. sol. Vincė Jonuškaitė atšventė 60 metų jubilėjų. Jubiliatė savo karjerą pradėjo 1925 m. Lietuvos Valst. Operoje, kur iki 1944 m. sukūrė 47 neužmirštamus vaidmenis įvairiose operose. Nuo 1948 m. V. Jonuškaitė gyvena JAV, čia įsijungusi į visuomeninį gyvenimą, yra davusi eilę koncertų ir įdainavusi lietuviškų kūrinių plokštelių albumą.

Dail. A. Tamošaitienė rengiasi naujai parodai. Vienas iš paskutiniųjų darbų yra jos išaustas rištinis kilimas pavadintas "Rugsėjo naktis".

Danutė Paškevičiūtė-Klimienė 1961 m. išleido savo pirmąjį eilėraščių rinkinį "Aš negaliu verkti". Spausdino "Nida", knygų leidimo būvė Londone, Anglijoje. Viršelis pieštas pačios autorės, stilizuotos tulpės pavidale berymanti mergaitė.

Leidinėlis labai skoningai išleistas, 63 psl., kuriame yra 30 eilėraščių su skirstytų trim dalim: "Ilgiausia kelionė", "Mezginiai ir medžių šakos" ir "Nemunas naktį".

Poetė yra "Moters" nuolatinė bend-

radarbė ir mūsų skaitytojams jau pažįstama. D. Paškevičiūtė yra liudėsio ir skausmo poetė. Jos kūrybos temos yra buities, meilės, apsiuylimo, ja supancijos aplinkos ir tėvynės meilės. Ji aprauda tragišką žemės buitį ir laimės trapumą. Ši jautri Suvalkijos poetė giliai išgyvena pavergtos tautos tragediją, gailiai aprauda savo senolius, tėvynės gamta yra jos sielos dalis. Amerikos didmiesčių gyvenime ji jaučiasi kaip benamė tremtinė.

Poetė savo tragizme nepaliečia amžinųjų žmogaus buities klausimų: Dievo ir žmogaus likimo.

Linkime jaunai poetei bręsti kūrybiniuose užsimojimuose, kelti pasiilgimą idealaus pasaulio ir žadinti tėvynės meilės jausmus.

Jonė Kvietytė, modernaus išraiškos šokio šakėja, Toronte surengė šokio koncertą, kurį atliko jos vadovaujamos grupės šokėjai profesionalai. Grupė yra puikiai užsirekomendavusi kanadiečių visuomenėje atlikdama įvairias programas teatruose ir televizijoje. Šalia to J. Kvietytė dėsto šokio meną keliose mokyklose ir turi daug privačių mokinių.

S. Narkėliūnaitės ispūdžius iš Vilniaus "Vienybė" išleido atskiru leidiniu.

Br. Jameikienė, Havajuose įvykusioje parodoje gavo premiją už vitražą "Lotoso Madona".

MŪSŲ MIRUSIOS

A.A. ROŽĖ JARAITE-RACIENĖ

Š.m. sausio 15 d. Delhi, Ont., mirė mokytoja Rožė Jaraitė-Racienė nuo širdies smūgio. Prieš penketą metų ji buvo turėjusi sunkią galvos operaciją, kurią laimingai pergyveno. Iš Vokietijos atvykusi pradėjo ūkininkauti su savo vyru tabako ūkyje. Sunkiai dirbdama išauklėjo ir išmokslingo kartu su savo vyru tris dukteris. Dvi baigusios augštuosius mokslus, trečioji dar tebelanko gimnaziją. Buvo malonaus būdo ir pareiškina. Visą laiką, net iki paskutinių Kalėdų dirbo šeštadieninėje mokykloje be atlyginimo.

Gedulingas pamaldas Delhi lietuvių parapijos bažnyčioje atlaikė klebonas kun. dr. J. Gutauskas ir pasakė jautrų atsisveikinimo pamokslą, iškeldamas jos nuopelnus liet. mokyklai.

Velionė yra buvusi anukė rašytojos Žemaitės. Palaidota Delhi miestelio katalikų kapinėse. Ji buvo palydėta šeimos narių, mokyklos vaikų ir pažįstamų bei draugų. Kars tas skendo gėlėse, tai buvo paskutinis meilės ir pagarbos ženklas velionei.

A.A. STEFANIJA BATURAITĖ - VALTIENĖ

1961 m. lapkričio 27 d. Delhi, Ont., mirė Stefanija Baturaitė-Valtienė, sulaukusi 74 metus amžiaus.

Velionė gimė Kaune, ten ir išėjo pradžios ir vidurinius mokslus. Farmacijos mokslus baigė Maskvoje. Po I D. karo grįžo Lietuvon ir dirbo savo profesijoje Kovarske, vėliau Kaune. Jos vyras irgi vaistininkas dirbo drauge. Velionė buvo ramaus būdo, mylima ir gerbiama savo šeimos narių ir kaimynų. Palydėta iš Delhi liet. parapijos bažnyčios ir palaidota vietos katalikų kapinėse. Priklausė Liet. Kat. Moterų Dr-jos Delhi skyriui.

Regina Žymantaitė, Toronto Tautų Festivalyje, buvo išrinkta Miss Freedom 1962. Ji lanko gimnazijos paskutinę klasę ir konservatoriją.

KLB Toronto apyl. valdybos skirtą jaunimo rašinių konkurso I-mą premiją gavo Dalia Treigytė už rašinį "Mažas kampelis 'Senojo pasaulio'". Autorė yra jauna mokytoja, mokslus baigusi Kanadoje. Jos mamytė S. Andziulaitytė-Treigienė yra buv. matematikos mokytoja, o tėvelis S. Treigys — lietuvių kalbos mokytojas. Abu dirbo Kybartų gimnazijoje. Spausdiname premijuoto rašinio ištrauką. Redakcija

MAŽAS KAMPELIS "SENOJO PASAULIO"

DALIA TREIGYTĖ

...Besilankydami po užjūrius mes dažnai užmerkiam akis tam, kas yra daug arčiau mūsų. Kad atrastum kampelį senojo kontinento, tereikia pavaziuoti apie 600 mylių — dvylika valandų kelio. Antrą kartą keliaudamas, jei daraisi per daug nekantrus, gali pasirinkti kelionę lėktuvu, kuri tęsis tik porą valandų. Bet taip prarandi be galo daug žvinių vaizdų iš praslenkančių apylinkių. Taip nejučiomis atsirandi senajame Quebeco mieste ir savęs klausai: kas gi galėjo ši mažą Europos kampelį perkelti iš anapus vandenyno ir apsaugot nuo visur besiskverbiančios amerikoniškos įtakos?

Net ir prancūzų kalba čia pasilikus tokia, kokią vartojo senovės Prancūzijoje. Europoj ji modernėjo amžiams beslenkant. Čia žmonės buvo atskirti ir mažai įtakos jautė iš smarkiai besikeičiančios tėvynės. Laikui bebėgant artimi ryšiai su Europa silpnėjo. Normaliai tai būtų reiškę palapsnišką pasidavimą juos apsupančiai aplinkai. Bet tvirtas patriotizmas ir pasididžiavimas jų naujai atrasta tėvyne to neleido. Iki šios dienos jie yra išlikę išdidūs prancūzai — kanadiečiai.

Kiekvieną vasarą šis miestas susilaukia virš trijų tūkstančių jaunimo iš Jungtinių Valstybių ir Kanados provincijų. Maždaug pusė jų užsiregistruoja prancūzų kalbos fakultete, o antroji pusė išsiskirtso po įvairius kitus. Dauguma profesorių yra atvykę iš Prancūzijos, ir, savaime aišku, viskas dėstoma tik vadinama Paryžiaus prancūzų kalba. Kodėl gi jaunimas ten taip skverbiasi? Dauguma vasaros metu stengiasi pasigilinti kalboje, kurią per metus mokosi tik teoriškai, gramatiškai. Čia suteikiama proga ją kasdien vartoti ir ausis pripratinti prie taisyklingo tarimo.

...Vaizdas iš stoties žavingas. Miestas prasideda upės pakrantėje ir kopia šlaitu į kalno viršūnę. Gatvės siauros ir vingiuotos, daug kur grįstos akmens grindiniu. Namai senoviško stiliaus ir mūsų akimis žiūrint palieka gan vargingą vaizdą. Viršuje matai seną, bet didingą pastatą — garsųjį Chateau Frontenac.

...Universitete jaučiama be galo gili religinė dvasia. Studijuojančių tarpe nemaža dalis yra kunigų, seminaristų ir vienuolių. Teko kalbėti su nevienu protestantu, kurį ši gili religinė atmosfera smarkiai paveikė ir sudomino katalikų tikėjimu. Kasdien pietų metu universiteto koplyčioje vyksta Mišios, kur susirenka gražus būrys jaunimo.

...Šešios savaitės — trumpas laikas, bet kaip per jas galima prie vietos prisirišti! Sunkiau skirtis su naujais draugais, bet dar sunkiau su senuoju Quebecu. Iš karto jį pamilau, o sakant sudiev atrodė, kad palieku kažką savitiškai brangaus, ko niekur kitur nerasiu...

SVEIKA...

Savaitgaliais prieš einant gulti paimti "nervų vonią", kuri atgaivina ir stiprina visą nervų sistemą. Pripylus pilną vonią šilto vandens, reikia įpilti 8 puodukus sekančio ekstrakto: ½ svaro džiovintų liepų arba ramunėlių žiedų sudėti į plonos medžiagos maišelį arba skarelę, užrišti, įdėti į puodą, užpilti 9 puodukus vandens, gerai užvirinti, uždengus dar palaikyti 5 min. ir persunkti per sieta.

Vonioje atsigulti, kad vanduo apsemų visą kūną, atpalaiduoti raumenis ir giliai kvėpuoti. Oda perims raminančiai veikiančias medžiagas iš vandens, kurios išsisklaidys visame kūne. Išsimaudžius dušo imti negalima. Skubiai nusišluosčius tuoj atsigulti į lovą.

KAD APSISAUGOTI NUO GRIPO REIKIA:

— gerai išmiegoti, vengti bereikalingo nuovargio, nes gerai pailsėjęs kūnas yra atsparesnis.

— imti šiltus-šaltus dušus, daryti masažą šepečiais, kad padidėtų kraujotaka.

— rytais pasivaikščioti gryname ore ir daryti gilius įkvėpimus.

— vartoti daug vaisių ir salotų, kuriuose gausiai randasi vitamino C. Sustiprinti šviežių citrinų ir apelsinų sunkos veikimą, ištirpdyti sunkoje vitamino C tabletę.

— po vartojimo popierines nosinaites sunaikinti.

— atšalusias ir sušlapusias kojas mirkyti karštame-šaltame vandenyje.

— tik prasidėjusią slogą "išdžiovinti" — 24 val. nevartoti skysčių. Leistini du obuoliai.

— svarbiausia, tik pradėjus karščiui, tuoj gulti lovon.

Po dienos darbų nuvargusi veida galima atgaivinti prausiant šaltame vandenyje atskiesta dviejų apelsinų sūka.

RENKIMĖS ŠILTAI!

Gydytojų nuomone, yra dvi grupės žmonių, kurie neprotingai elgiasi su savo sveikata: tai vadinami užsigrūdinimo fanatikais (daugiausia vyrai), kurie laksto žiemos šalčių metu nuogomis galvomis, vilkėdami švarkeleliais ir plonom kojine. Antrai grupei priklausytų savo išvaizda ir grožiu susirūpinusios moterys, drebančios nuo šalčio ir pamėlynavusiom rankom ir blauzdom.

Mūsų kūno oda sunkiai prisitaiko šalčiui, todėl svarbiausia reikia apsaugoti rankas, kojas ir galvą.

Didelę klaidą daro tie "užsigrūdinę!", kurie sėdi vėsiuose kambariuose šiltai apsirengę ir beveik tais pačiais rūbais eina laukan. Teisingiau būtų kambaryje turėti augštesnę temperatūrą ir dėvėti lengvus rūbus, nes tai yra sveikiau odai, ir tik einant į šaltą orą šiltai apsirengti.

Nereikia bijoti dienos eigoje keletą kartų persirengti ir rūbus pritaikyti aplinkai.

Kas nori tikrai užsigrūdinti nėra reikalo eiti maudytis į eketą ar namuose imti šiltą-šaltą dušą. Galima kūną po truputį įpratinti prie temperatūros pasikeitimų ir šalčio.

Vienas odos specialistas profesorius yra pasakęs, kad 1962 metų žiemos mada yra išmintingiausia, nes ji diktuoja kailines kepures!

ATSIŪSTA PAMINĖTI

J. Augustaitytė - Vaičiūnienė "Ant aukuro laiptų". Eilėraščių rinkinys. Spausdino "Terros" b-vė Čikagoje 1961 m. 112 psl. Tai naujausia poetės kūrybinė dovana tremties lietuviams. Daugiausia idealinės buities temų. Poetė atiduoda didelę duoklę ir pavergtai tėvynei. Kaina nepažymėta. Autorės leidinys.

Pulgis Andriušis, "Rojaus vartai". "Nidos" Knygų Klubo leidinys Nr. 28. Adresas: Lithuanian House, ½ Ladbroke Gardens, London, W. 11, Gr. Britain. Kaina \$1.50.

Humoristinė buities apysaka iš rytų augščiau kaimo buities. Vienintelis mūsų tremties rašytojas naudojasi groteskinį humoristinį stilių, lengvai persunkta gilaus paslėpto tragizmo. Pulgis Andriušis mūsų skaitytojų labai mėgiamas.

Dr. J. Prunskis, "Silpname kūne..." Spaudė Immaculata, Putnam, Conn., 1961 m. Kaina \$1.50. Tai dvasinio turinio knyga, pravers visiems pagilinti sielos ir savo religinį gyvenimą.

Juozas Kralikauskas, "Šviesa lange". "Nidos" Knygų Klubo leidinys Nr. 29. Kaina \$1.50.

Autorius praeitais metais yra laimėjęs "Draugo" premiją už savo romaną "Titnago ugnis" iš Mindaugo laikų. Autorius turi turtingą ir spalvingą stilių, ypač stiprus palyginiuose ir kalbos turtingume.

Mykolas Biržiška, "Dėl mūsų sositinės", "Nidos" Knygų Klubo leidinys Nr. 30, 1960 m. Vilniaus istorijos žinovo, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, mokslinis veikalas geriau pažinti Vilniaus pareitį. Tai istorijos lapas iš nepriklausomybės laikų. Kaina \$2.50.

Moterų Dirva. Leidžia ALRK Moterų s-ga. Adresas: 205 Lulde St., So. Bend 14, Ind. Redaktorė Mrs. Dale Murray.

Laiškai Lietuviams. Religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Pasipuošęs nauju moderniu viršeliu. Labai meniškai iliustruotas. Kiekvienas skyrius senoviniu būdu pradedamas moderniu piešiniu. Įdomus savo turiniu ir forma. Redakcijos adresas: 2345 W., 56th St., Chicago 36, Ill., USA. Redaktorių: Juozas Vaišnys, SJ.

Ateitis. Ateitininkų s-gos žurnalas. Redakcijos adresas: 4105 So. Albany Ave., Chicago 32, Ill., USA. Administracijos adresas: 5254 So. Trumbull Ave., Chicago 32, Ill., USA.

Lietuvių Dienos. Įdomus ir gausiai iliustruotas žurnalas. Redaktorių: Bern. Brazdžionis. Adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, California, USA.

Knygų Lentyna. Lietuvių Bibliografijos Tarnybos biuletėnis. Redaguoja Aleksandras Ružnice-Ružancovas ir Bronius Kvilklys. Adresas: Danville, Ill., USA.

Viltis. Tautosakinis žurnalas. Redaguoja V. F. Beliajus. Adresas: P.O. Box 1226, Denver 1, Colo., USA.

Tai plataus masto indoeuropiečių folkloro žurnalas. Leidėjas yra pats kilęs iš Lietuvos, žydų tautybės. Palankus lietuvių tautai ir daug vietos skiria lietuvių tautosakai. Supažindina daugiau su šiaurės tautų — švedų ir norvegų tautosaka.

KLB Toronto apyl. valdybos skirtą gimnazistų rašinių konkurso I-mą premiją gavo Vyta Liuimaitė už rašinį "Lietuva — mano tėvynė". Autorė mokosi Humberstone Collegiate X klaseje, lanko muzikos konservatoriją ir aktyviai dalyvauja ateitininkų organizacijoje.

Spausdiname premijuoto rašinio ištrauką. Redakcija

LIETUVA — MANO

TĖVYNĖ

VYTA LIUIMAITĖ

Apie tą didvyrių žemę esame visi girdėję, bet nevysi esame ją matę. Aš, kaip ir daugelis kitų, kurie neturėjome laimės gimti savojoje tėvynėje, tik pati esu susidariusi Lietuvos vaizdą.

... Dažnai mintimis skrendu į laimingą, laisvą Lietuvą. Aš galiu įsivaizduoti tas žaliuojančias pavasario pievas, lietuvaite pinančias vainikus ir lyg girdėti nuolatinę lietuvišką dainą, skambančią per laukus ir miškus.

Kalneliai, slėniai, upeliai, pievos, miškai ir ežerai banguoja per visą kraštą. Neveltui Lietuva lyginama su gražiausiais pasaulio kraštais, tačiau Lietuvos grožis viršija visus savo nuostabių paprastumų. Pavartau Lietuvos vaizdų albumus ir stebiu atsidedusi lapą po lapo. Čia Šventoji, Nemunas, Neris vingiuoja pro pušynus ir laukus. Čia po beržu sėdėdamas piemenėlis dūduoja vamzdeliu, tai vėl laivelis svyruoja ant ežero bangų. Toliau nepaprasto grožio Kuršių kopos, jūros saulėleidis. Tačiau būdingiausia Lietuvai yra sodybos, pasipuošusios kryžiais ir smūtkeliais.

... Vilnius įdomus savo praeitimi. Dažnai jis net pavadinamas bokštų miestu, nes jame labai daug bažnyčių. Gražiausia iš jų yra katedra. Netoli jos ant kalno stovi Vilniaus pilis, rodos budėdama miesto sargyboje.

Randu labai daug nuotraukų besilinksminančio jaunimo. Visi pasipuošę tautiniais drabužiais, kurie yra linksmybų margų spalvų. ... Mama pasakojo, kad tuos rūbus lietuvaite pačios išsiaušdavo. Mokėti gražiai austi, tai didžiausias pasididžiavimas. Tautiniai rūbai yra ne tik darbo ir grožio simbolis, bet ir lietuviškos kultūros.

Kokie laikai bebūtų, šokis ir daina yra neatskiriami lietuvių palydovai. Kepurinė, Oželis, Malūnas mėgstami ir vertai užsitarauja ne tik savųjų, bet ir svetimųjų pagyrimo.

... Savo dainomis lietuviai gali tikrai pasigirti, nes jų turi kiekvienai progai. Ar laimingas būdamas, ar vargė lietuvis visada dainuoja. Ar mergelė grėbdama šieną, ar bernelis jodamas į karą, ar piemenėlis lankoje niekad nesiskiria nuo dainos, o per lietuviškas vestuves daina pradedama ir daina užbaigiama. Kodėl lietuvis mėgsta taip dainuoti? Tik todėl, kad dainoje jis randa nusiramimą ir paguodą dažnai savo liūdname likime. Net ir dabar pavergtoje tėvynėje kuriamos partizanų dainos, kurios žadina lietuvių į bendrą kovą prieš pavergėją.

... Užverčiu albumą ir susimąstau, kodėl Lietuvai skirtas toks liūdnas likimas? Žmonės išsiblaškę po visas šalis, o tėvynėje likę skursta, vargsta, laukdami išlaisvinimo. Vis daugiau ir daugiau lietuvių yra rusinami, o taip pat ir mes čia per lengvai pasiduodame aplinkai, pamiršdami, kas mes esame. Mūsų visų pareiga būti ne anglais, ne rusais, bet tikrais lietuviais. Kaip toje dainoje sakoma: "Lietuviais esame mes gimę, lietuviais turime ir būti!"

Tiktai tada, kai mes visi būsimės sąmoningi ir kiekvienas nuoširdžiai atliksime lietuvių pareigas, nežiūrindami kur mes bebūtume, vistiek kada nors sulauksime laisvės ryto.

Ateitininkų "Giedros" Draugovės Vasario 16 minėjimas Čikagoje

Pagal tradiciją ir šiais metais vasario 10 d. Jaunimo Centre Ateitininkų "Giedros" Dr-vės filisterės suruošė Vasario 16 d. minėjimą visoms Čikagos moterims. Susirinko gana nemažas moterų skaičius, daugiausia giedrininkės, atsilankė ir birutiečių būrelis.

Invokaciją paskaitė kun. Kubilius, S.J. Lietuvybės klausimu kalbėjo Aldona Gravrokienė. Ji labai tiksliai charakterizavo jaunuomenės studentų pažiūras į vyresnius. Esą mūsų akademiniis jaunimas irgi dirba, ieškodamas naujų kelių. Vyresnės kartos politiniai nesutikimai jų nedomina.

Solistė Mastienė padainavo keletą nuotaikingų dainelių, o Indrė Paliokaitė išpūdingai interpretavo Maironį. Minėjimas baigtas Maironio "Neapleisk, Augščiausias, mūsų". Pasiųsta susirinkusių vardu vienam kongresui atstovui B. Armonienės knyga "Palik ašaras Maskvoje". Em. P-tė

Vašingtono Lietuvių Moterų Klubo veikla 1961 m. rudenį

Vašingtono Lietuvių Moterų Klubas, kuriam pirmininkauja Gražina Krivickienė, pr. rudenį vėl pradėjo aktyviai veikti. Suorganizuotas drabužių vajas ir per jį surinkta apie 20 maišų drabužių, kurie buvo pristatyti BALFui į Baltimorę. Kas liečia pagalbą artimui, klubo narės taip pat lankė sergančius tautiečius ir padėjo rekonvalescentams.

Lapkričio 5 d. įvyko visuotinis narių susirinkimas, kuriame aptarta tolimesnė veikla. Buvo išklaudyta prof. Jono Balio paskaita apie lietuvių liaudies dainas. Paskaita buvo paliustruota juostelėse užrašytomis se-

noviškėmis dainomis. Vėliau buvo linksma vakaris: dainos, vaišės ir šokiai.

Klubo narės remia Vašingtono lietuvių šeštadieninę mokyklą. Prieš Kalėdas mokyklos vedėjos p. Tautvydienės pakviestos, Gražina Krivickienė ir Rūta Penkiūnienė, pamokė mokyklos vaikus daryti iš šiaudelių tradicinius lietuviškus papuošalus, kuriais per eilę metų yra puošiamos eglutės prie Baltųjų Rūmų Vašingtone.

L. Platerienė

Toronto ateitininkų šventė

Toronto ateitininkų šventė įvyko sausio 28 d. Prisikėlimo parapijos patalpose. 10-tos val. šv. Mišiose dalyvavo uniformuoti moksleiviai ir jaunučiai ateitininkai su savo vėliava ir daug lietuviškos visuomenės. Po pamaldų apie 70 ateitininkų dalyvavo agapėje Lietuvių Vaikų Namuose, kuriems vadovauja Nek. Pr. Marijos seserys. Svečių tarpe buvo kun. dr. Pr. Gaida, "Tėviškes Žiburių" redaktorius, dvasios vadas Tėvas Rafaelis, OFM, berniukų globėjas M. Bušinskas ir kt.

Iškilmingas šventės aktas įvyko 4.30 val. p.p. Prisikėlimo par. salėje. Į jį atsilankė gražūs skaičius besidominčių lietuvių, Toronto at-kų sen-draugių pirm. p. Kolyčios vadovavo šiam aktui. Po vėliavos įnešimo į sceną buvo pakviestas garbės prezidiumas: kun. P. Ažubalis, Tėv. Placidus, OFM, J. Matulionis, dr. J. Sungaila, A. Sungailienė, Juozapavičius, Pleinys. Sekretoriavo: V. Tamulaitytė ir A. Kuolaitė.

Apie 50 berniukų ir mergaičių davė jaunesniųjų at-kų žodį ir trys moksleivės — vyr. moksleivių žodį.

Iš JAV atvykęs svečias dr. A. Liulevičius skaitė paskaitą "Mes ir utopija". Idomiiai išdėstė utopijos kilmę ir davė spalvingų pavyzdžių. Išvadoje pabrėžė, kad ateitininkai nesiekia utopijos, o Dievo karalystės ir kiekvieno uolaus ateitininko pareiga paruošti plytas tai karalystei.

Meninė dalis buvo atlikta pačių ateitininkų. Audronė Kuolaitė

Toronto Prisikėlimo parapijos skyriaus penkmečio minėjimas

1961 m. lapkričio 19 d. KLK Moterų dr-jos, Prisikėlimo parapijos skyrius suruošė savo gyvavimo ir veiklos penkmečio minėjimą. Didžiojoje Prisikėlimo par. salėje prie bal-tai užtiestų, apkrautų vaisiais bei skanėstais stalų susėdė didelis būrys skyriaus narių ir viešnių iš visos Toronto lietuvių kolonijos: virš 300 moterų, jų tarpe — labai džiugu — nemažai ir jaunų mergaičių.

T. Placidui, OFM, šio skyriaus dvasios vadui, sukalbėjus maldą, pirm. A. Kuolienė padarė skyriaus penkerių metų veiklos apžvalgą. Nedidelė grupė pasiryžusių moterų nuveikė daug kilnių darbų. Jos lankė sergančius tautiečius namuose ir ligoninėse, išteikdamos jiems dovanėlių; parėmė nelaimen ar vargan patekusias šeimas, į Vokietiją ir Suvalkų trikampį penkerių metų laikotarpyje

buvo išsiųsta apie 200 drabužių siuntinių. Suorganizuoti kursai visos kolonijos moterims; šeimos ir auklėjimo reikalu skaityta daug paskaitų. Pinigais ir darbu paremtos at-kų ir "Aušros" stovyklos Wasagoje; aukota šeštadieninei mokyklai bei jaunimo žurnalams "Ateičiai" ir "Lituanus"; išleista knygelė vaikų ir paauglių seksualinio auklėjimo klausimu. Daug dirbta ir savajai parapijai ruošiant loterijas, parengimus, agapes.

Skyrių sveikino KLK Mot. dr-jos CV vardu D. Bražienė, skyriaus dv. vadas T. Placidus, "Moters" red. Iz. Matusevičiūtė, Šv. Jono Kr. parap. skyriaus pirm. O. Jonaitienė, "Dainos" vardu p. Butienė, NL Talkai remti moterų būrelio vardu p. Jurkevičienė, N. Pr. vienuolyno seselių vardu — ses. Margarita ir p. Smigelskienė, prie sveikinimo dar paaukojusi skyriui \$10. Raštu sveikinimus atsiuntė Delhi skyrius ir Vilniečių sąjunga.

Meninę minėjimo programos dalį atliko sol. J. Sriubiškienė ir Ž. Šlekytė.

Iš Otavos atvykusi dr. M. Ramūnienė skaitė paskaitą tema "Namų dvasia". Savo paskaitoje prelegentė kalbėjo apie moters vaidmenį tremties namų židinyje. Paskaita sukėlė daug diskusijų. Daugiausia buvo svarstoma ir kalbama vis apie tą taip opų reikalą: jaunimo sulaikymą nuo nutautėjimo.

Penkmečio minėjimas, užtrukęs virš trijų valandų, praėjo jaukiai ir nuotaikingai.

Prisikėlimo parapijos skyriaus valdybą šiems metams, pradedant naują penkmetį, sudaro: D. Regininė — pirm. A. Petrauskienė — vicep., Val. Valaitienė — sekr., L. Murauskienė — izd., D. Bražienė ir S. Simonaitienė — soc. reikalų vadovės, Irena Baltakienė ir Marija Norkienė — parengimų vadovės. Z. D.

Nekalto Prasidėjimo Marijos seserys Toronte veda lietuvišką vaikų darželį. Gavėnijos metu jos ruošia lietuviškas motinoms kursus vaikų auklėjimo ir psichologijos srityje. Numatyta suruošti keturias paskaitas su diskusijomis. Neseniai Toronte viešėjo kongregacijos vyresnioji — Motina Augusta, kartu su seselėmis planuodama darželio tolimesnę veiklą.

Lietuvių Fondas

visus kviečia į talką. Aukas siųsti:

1. Kas nori siųsti auką per Liet. Bendruomenę siuncia šiuo adresu: The Superior Savings and Loan Assoc., 6712 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Sąskaitos Nr. 20656;

2. Kas nori pats reprezentuoti paaukotą auką Liet. Fonde, aukas siuncia šiais adresais:

Lithuanian Foundation, No. 89463, Standard Federal Savings and Loan Assoc., 4192 Archer Ave., Chicago 32, Ill., arba

Lithuanian Foundation No. 17192, St. Anthony Savings and Loan Assoc., 1447 So. 49th Court, Cicero 50, Ill.

Lietuvių Fondo statutą galima gauti JAV LB Centro valdyboje arba pas A. Rūgytę, adresu: 5746 So. Justine St., Chicago 36, Ill.

Dr. A. Razmos adresas: 902 So. Joliet St., Willmington, Ill., USA.

A.a. dr. V. Karvelienui, mirusiai 1952 m., paminklas Strassburgo kapinėse. Skulptoriaus A. Mončio projektas.

Sol. Beatricei Grincevičiūtei, akilai dainininkei, sukako 50 metų. Solistė turi koloratūrinį balsą ir nuo 1937 m. debiuto iki šių dienų sėkmingai koncertuoja.

Rašyt. I. Simonaitytė buvo pagerbta specialiu literatūriniu vakaru 65 metų sukaktuvių proga. Koncertinę ir literatūrinę programą išpildė aktorės N. Vosyliūtė, E. Rimkaitė, pianistė M. Dvarionaitė ir op. solistė J. Jasiūnaitė.

Arch. J. Stapulėnienė Maskvoje Eksperimentinės industrijos parodoj, laimėjo auščiausią premiją už modernių baldų projektą. Šioje parodoje ir daugiau lietuvių arch. A. ir V. Nasvyčiai, A. Gintalas ir kiti gavo auščiausias premijas už kambarių vidaus įrengimų projektus. Lietuviai gražiai pasirodė ir indų skyriuje. Rušiškuose laikraščiuose ir žurnaluose Lietuva buvo labai išgirta, kaip geriausia baldų gamintoja.

Nepriklausomoje Lietuvoje buvo gerų baldų dirbtuvių, o ypatingai Vilniuje, kurios buvo žinomos ir kituose kraštuose.

Premijas laimėjusių baldų ir indų pavyzdžiuose jaučiama didelė vakarietiška įtaka, formų lengvume ir moderniškume.

Lietuvos gintaro išdirbiniai yra siunčiami į įvairias parodas. Jo galima rasti Leipco mugėje, Paryžiuje ir kitur. Gintaras išdirbamas Palangoje "Dailės" kombinate. Įvairūs papuošalai, dėžutės, statulėlės, mozaikos ir t.t. atliekamos kvalifikuotų menininkų.

Dail. A. Makūnaitės kūriniai buvo išstatyti Maskvos Tretjakovo galerijoje surengtoje parodoje.

Taikomosios dailės mokykloje Kaune yra paruošiami komersiniai menininkai, kurie savo sugebėjimus vėliau pritaiko pramonės ir prekybos įmonėse. Mokykloje veikia įvairūs skyriai: tekstilės, medžio dirbinių, odos, keramikos, dekoravimo ir pan.

Medžio dirbinių skyrių veda dail. J. Mozūraitė. Jame dirbami ne tik mediniai papuošalai, smulkūs dekoratyviniai daitikai, bet taip pat ir baldai — lengvo medžio ir pintiniai.

Dail. F. Ušinskaitė vadovauja dekoravimo skyriui. Čia paruošiami partuvių vidaus ir langų, viešų įstaigų ir butų specialistai — dekoratoriai.

Mokykla iš savo paruoštų eksponatų rengia dažnas parodas, kurios vežiojamos po įvairias vietas.

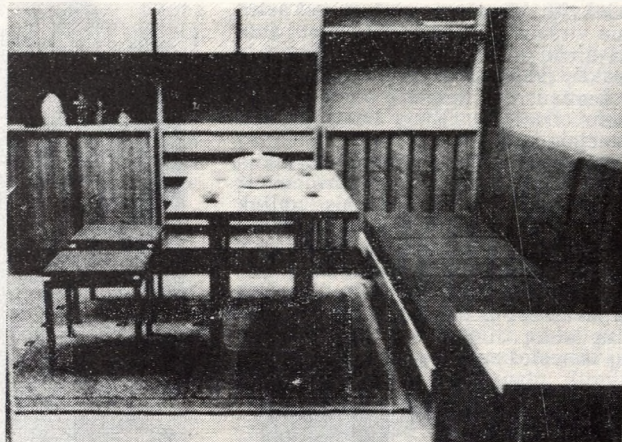
O. Juodytė - Chadaravičienė, žymi Lietuvos dramos teatro aktorė, jau trisdešimt metų dirbuojasi scenoje. Per tą laiką ji sukūrė 200 neužmirštamų vaidmenų.

M. Dvarionaitė yra orkestro dirigentė. Šioje profesijoje moterų labai retai pasitaiko. Neseniai ji dirigavo Valst. Filharmonijos simfoninį orkestrą. Koncertas praėjo su dideliu pasisekimu. Buvo atlikti Čaikovskio ir Brahmsio kūriniai.

K. Kalinauskaitė, smuikininkė, yra Liet. valst. kamerinio kvarteto daylvė. Kvartetą yra gražiai užsirekomendavę įvairiuose koncertuose rytiniuose kraštuose. Neseniai sėkmingai gastroliavo Čekoslovakijoje.

A. Staškevičiūtė, buv. Lietuvos operos solistei, dabar dainavimo dėstytojai valst. konservatorijoje, buvo suteiktas profesorės titulas.

Marcelina Jurgauskaitė, 91 metų amžiaus, yra seniausia Lietuvos tautosakos rinkėja. Būdamą jauna susidraugavo su rašytoja Julija Zemaite, kuri joje išugdė meilę knygai ir kraštui. Turėdama nuostabią atmintį, M. Jurgauskaitė per savo ilgą gyvenimą surinko ir užrašė per penkis tūkstančius dainų, legendų ir padavimų. Ji žino ir daug prisiminimų apie rašytoją J. Zemaite.

Archit.
A. ir V. Nasvyčiai

Gyvenamojo -
valgomojo
kambario dalis

Archit.
J. Stapulėnienė
Baldų komplektas

Dail. K. Petrikaitė - Tulienė, gyv. Kaune, yra plačiai žinoma savo kūriniais netik Lietuvoje, bet ir visoje Sov. Sąjungoje. Jos kūriniai dažnai būna išstatyti įvairiose parodose užsieniuose. Dailininkė daugiausia naudoja metalą, specialia technika sukurdamą įvairias figūras, vadinamas metalo grafika.

Rašytojos Žemaitės jubilėjus, jos 40-tose mirties metinėse buvo paminėtas Vilniaus un-te. Mokslinę studentų konferenciją suruošė lietuvių literatūros istorijos ir tautosakos būrelis. Jubilėjiniam vakarė rašytojai pagerbti dalyvavo visa eilė svečių, pažinusių Žemaitę. Savo ispūdžius apie rašytoją papasakojo B. Pranskus-Zaltonis, Lastienė, Jablonskytė-Petkevičienė ir prof. Z. Žemaitis.

Panašaus pobūdžio minėjimas buvo surengtas ir Vilniaus Pedagoginio instituto salėje. Paskaitą apie jos gyvenimą ir kūrybą skaitė instituto dėstytojas K. Umbrasas. Atsiminimų nuotrupomis pasidalino rašytojos anūkas St. Jaras, rašytojas J. Butėnas ir prof. Z. Žemaitis.

Lietuvos mokyklose dirba 24.551 mokytojas, iš jų moterų mokytojų — 17.193.

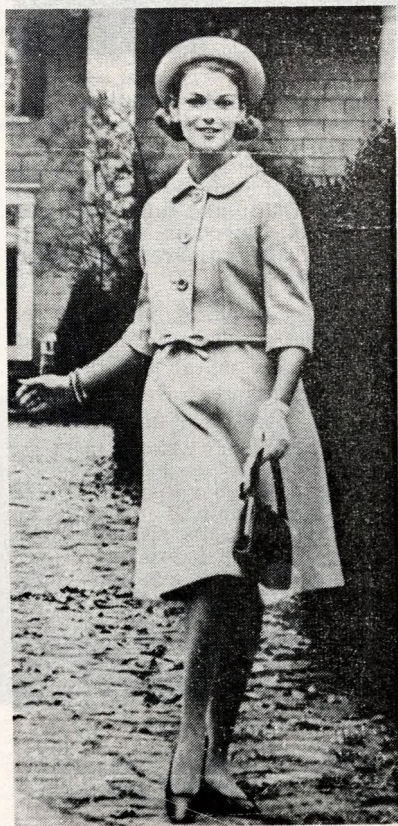
Madų pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

1962 metų pavasariui

Po eilės metų Paryžiuje pranyko siauri sijonai. Net ir Chanel tipo eilucijų sijonai turi šonuose klostes. Paryžius paskelbė sugrįžimą prie labiau moteriškų siluėtų: klostės nuo pat viršaus sijono, nuo pusės, pačioje apačioje, pamušaluotos bliuzės šilku, klostės šonuose, užpakalyje, priekyje, klostomos net ir suknelės nuo viršaus iki apačios. Liemenį juosia diržai — platus ir siauri, lygūs ir raukti, įvairiose vietose — augščiau ir žemiau, virš liemens ir žemiau liemens. Diržai surišti į kaspinus, kabanchiais galais.

Suknelės dažnai paprasto kirpimo, puošiamos spalvingom skarelėm ir šalikėliais, laisvai surištais aplink kaklą. Dominuoja geros neutralių spalvų medžiagos. Grįžta tamsiai mėlyna ir šviesiai mėlyna spalva. Bet vyrauja — geltona. Atrodo, Paryžius šį pavasarį bus panašus į geltonų narcizų lauką... Grįžta ir keletai sezonų išmestos sagos — jomis puošiami

turbanai, dažnai iš tos pačios medžiagos kaip eilutės ar suknelės, atvers-tais kraštais panamos. Visas papuoši-mas užpakalv — kabantys kaspiniai ir dirbtinės gėlės, vadinamos "kopūstinės" rožės, virtinės kitokių gėlių.

Pirštinaitės trumpos, o prie jų dėvimos apyrankės. Ir sakoma — kuo klimatas šiltesnis, tuo augščiau dėvi-mos apyrankės.

Batukai papavalintais galais, šiek tiek žemesnėm kulnim, šviesių beigė spalvų, geros odos.

Vakarinės suknelės siuvamos iš siuvinėtų bei aplikuotų medžiagų. Nau-dojama mažai ir sunkių mezginių. Labiausiai, turbūt, nustebino mado-

apsiaustai, eilutės ir suknelės.

Ši sezoną atkreiptinas dėmesys į bliuskeles. Daugelio eilucijų švarke-liai visiškai nesusegami priekyje, tuo būdu bliuskelės labai matomos. Jos siuvamos iš tos pačios medžiagos kaip ir eilutės arba visiškai kontrastinių ir neįtikėtinų spalvų, kaip pvz.: prie ružavos eilutės — ryškiai žalia bliuzė ir prie geltono švarkelio apelsinų spalvos su raštais.

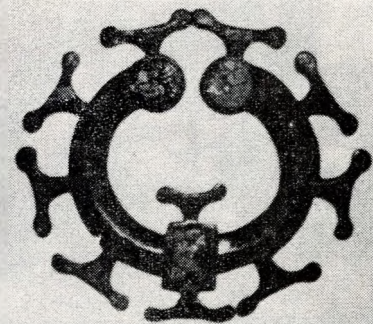
Viskas madoje, kas megzta — eilu-tės, suknelės ir net apsiaustai.

Skrybelaitės visos atidengia veidą — baretės, nugniaužtos į užpakalį,

mis besidominčias moteris Dioro sa-liono kūrėjas Marc Bohan, pademon-struodamas savo parodoje kailinę va-karinę suknelę. Ji buvo be rankovių ir net be petelių, dėvima su to paties kailio švarkeliu. Kailiukas buvo toks plonas, kad labiau buvo panašus į sunkų moire šilką. Kailiai kambary dėvimi labai gausiai — apykaklės, rankogaliai, suknelių apačios. Net ir vakarinės suknelės puošiamos min-kais ir lapėmis. Kailis naudojamas ir sportiniams drabužiams — sijonams, palaidinėms, kelnėms ir švarkams. Atrodo, kad siekdami originalumo, madų karaliai griebiasi drastiškų kraštutinių.

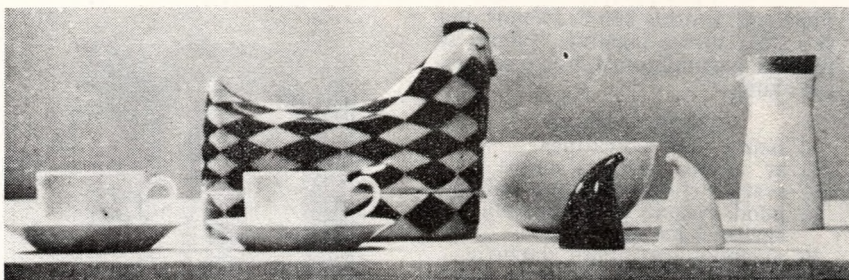
Senoviniai lietuvių žalvariniai papuo-šalai savo forma tinka ir šiems moderniems laikams

Kaklo papuošalas IV amž.

• Šeimininkų kampelis

Veda BRONĖ PABEDINSKIENĖ

Braškių tortas

3 puod. sijotų miltų,
3½ arb. šaukšt. kepimo miltelių,
¼ arb. šaukšt. valgomos sodos,
1 arb. šaukšt. tarkuotos citrinos žievės,
½ puod. sviesto,
1½ puod. pasukų,
2 šaukštai išleisto sviesto,
2 arb. šaukšt. cukraus,
1 puodukas kremui grietinėlės kietai plaktos,
4 puodukai nuplautų, nuvalytų ir išilgai pjaustytų braškių pagal skonį pasaldintų cukraus pudra.
Išsijoti miltus, kepimo miltelius ir kepimo sodą dubenyje, sudėti citrinos žievę, įpjaustyti sviestą su dviem peiliais arba su tam tikru prietaisu, kol iš miltų ir sviesto pasidarys trupiniai. Tada sudėti visas pasukas iš karto ir gerai išmaišyti šakute, kol pasidarys lygi masė. Neliesti tešlos rankomis. Padalinti tešlą į dvi dalis, sudėti į dvi riebalais išteptas apskritas formas atstumu ½ colio nuo kraštų, išlyginti tešlą šakute, aptepti išleistu sviestu ir apibarstyti cukrumi.

Kepti karštoje krosnyje prie 450 F apie 20 min. arba kol pasidarys auksinės spalvos. Išimti iš formos, uždėti pusę braškių ant pirmojo plokštainio, užpilti plaktos grietinėlės pusę, dėti antrą plokštainį ir uždėti likusias braškes, ant viršaus užpilti likusią plaktą grietinėlę ir viršų papuošti šviežiomis braškėmis su koteliais. Iš tos proporcijos galima daryti 6 mažus tortelius kiekvienam asmeniui atskirai. Tešlą padalinti į 6 dalis, iškepti atskirus mažus paplotėlius tuo pačiu būdu kaip ir didžiuosius ir lygiai taip pat juos perdėti ir papuošti. Kepti prie 450 F 12 min.

Obuolių užkepas

8 vidutinio dydžio obuoliai,
½ puod. smulkaus cukraus,
5-6 riekės baltos duonos poros dienu senumo,
1 puod. nelabai smulkių duonos džiuvėsių,
½ puod. rudo cukraus,

½ arab. šaukšt. malto cinamono,
3 šaukštai sviesto,
dar kiek sviesto duonos aptepimui.
Obuolius nulupti, išimti vidurius ir plonai riekutėmis supjaustyti. Supjaustytus obuolius sudėti į puodą, įdėti 1 šaukštą sviesto ir užberti ½ puod. cukraus. Puodą uždengti dangčiu arba aliuminijaus popieriu ir kepti krosnyje prie 350 F, kol bus minkšti, apie 40 min.

Tuo laiku nuimti plutą nuo duonos riekucių ir aptepti sviestu iš abiejų pusių. Tomis apteptomis duonos riekutėmis iškloti kepimo formos dugną ir šonus taip, kad visas plotas būtų padengtas duona. Galima duoną pjaustyti kaip norima, pagal reikalą, kad tik gerai būtų išklota forma. Iškeptus obuolius supilti į išklotą formą. Sumaišyti duonos džiuvėsius, rudą cukrų, cinamoną ir 2 šaukštus išleisto sviesto ir užbarstyti ant obuolių. Kepti neuždengus indo prie 350 F apie 30 min. Valgyti šiltą su grietinėle.

Keptas kalakutas

Tinka šaldytas arba šviežias kalakutas, gražiai nuvalytas ir paruoštas kepimui. Gražiai nuvalyto kalakuto vidų ištrinti druska. Prikimšti kaklo ir gūžio tuštumą vienodu kamšalu ir gerai užsiūti. Surišti sparnus, kad gerai prisiglaustų prie kimšto gūžio. Prikimšti vidų kitos rūšies kamšalu, užsiūti arba užsmeigti tam tikrais virbalais, surišti kojas ir jas pririšti prie uodegos arba sukišti į kalakuto uodegos odą.

Dėti į keptuvę, ištepti viršų minkštu sviestu, visą apdengti drobės gabalu, pamirkytu riebaluose. Nedengti ir nepilti vandens į keptuvę. Kepti prie 325 F, žiūrint svorio — apie 30 min. svarui. Kepant laistyti riebalais, kad drobė ir oda visą laiką būtų drėgni. Jei kulšys lengvai juda prie kūno — kalakutas iškepęs.

Kamšalas:

1 svaras dešrinės mėsos,
1-2 puod. išleisto sviesto,
4 vidutiniai kapoti arba geriau tarkuoti svogūnai,

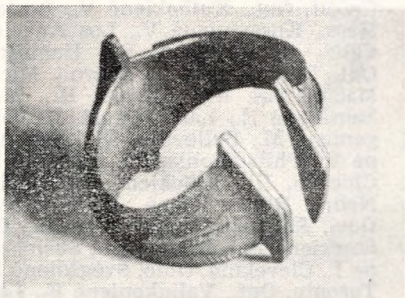
½ puod. kapotų salierų,
1 puod. rupiai kapotų riešutų (ne valakiškų),
1 šaukštas druskos,
½ arab. šaukšt. pipirų,
2 puod. šilto vandens,
4-6 puod. stambių džiuvėsių.

Apkepti mėsa keptuvėje apie 3-4 min.; maišant šakute, pridėti svogūnus ir dar kepti 5 min. nuolat maišant. Nupilti riebalus su mėsa plačiame inde, pridėti visus prieskonius ir džiuvėsius, išmaišyti šakute, kad masė susijungtų ir ja kimšti kalakutą.

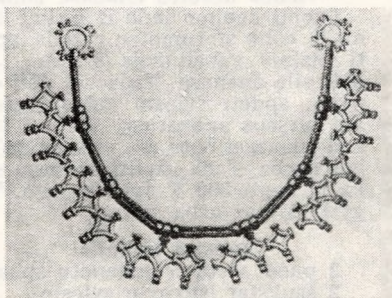
P a d a ž a s : Išvirti kalakuto galūnes ir visas kitas liekanas (išskyrus kepenis) su daržovėmis ir prieskoniais, užpylus maždaug 4 puodukus vandens. Virti 2 val. Maždaug 20 min. prieš baigiant virti, sudėti kepenis. Kai išvirs, iškošti ir padaryti, kad būtų 4 puodukai skysčio, jei reikia, pridėti vandens iki reikiamo kiekio. Mėsą nuimti nuo kaulų ir sukapojus sudėti į bulioną. Atšaldyti. Jį geriau padaryti dieną prieš kepant kalakutą. Kai kalakutas iškeptas, išimti iš keptuvės, supilti riebalus į matavimo indą, paliekant keptuvėje susidariusį skystį be riebalų. Supilti atgal ½ puod. riebalų į keptuvę, įmaišyti ½ puod. miltų, pilti po truputį iš vakaro išvirto buliono su mėsa, pakaitinti nuolat maišant, kol padažas sutirštės, nustatyti skonį ir duoti prie kalakuto.

Kotletai "smaguriai"

Gražiai paruoštus kepimui kiaulienos kotletus apkepti lengvai iš abiejų pusių alyvoje ar svieste. Išėmus juos iš keptuvės, riebalus supilti į kepimo indą (tik kad riebalai nebūtų apdegę, jei taip, geriau imti naujus riebalus), sudėti kotletus vienas ant kito. Ant kiekvieno kotleto uždėti šveicariško (gruyere) sūrio po riekutę ir ant sūrio uždėti po riekutę virto neriebaus kumpio. Įdėti krosnin kelioms minutėms, kol sūris pra-

Apyrankė IV amž.

Segė V amž.

Segė XI amž.

dės tirti, krosnis 350 F. Išėmus duoti į stalą šiltose lėkštelėse. Valgyti su įvairiai pagamintomis bulvėmis, pagal skonį.

Kimšta versiena

5 svarai versio krūtinės,
1½ sv. maltos dešrinės mėsos,
½ svaro virto ir pjaustyto liežuvių,
½ puod. riešutų arba migdolų smulkiai kapotų,
½ puoduko marinuotų daržovių.
Išimti kaulą ir išploti mėsa. Gabalą ištiesti ant stalo, truputį pasūdyti ir ant jo dėti pusę maltos mėsos. Ant maltos mėsos dėti pjaustytą liežuvį, kapotus migdolos ir marinuotas kapotas daržoves. Tada uždėti antrą dalį maltos mėsos, versieną suvynioti ir susukti į drobę. Virti ant lengvos ugnies apie 3 val. Kai truputį atvės, aprišti virvute, gerai prislėgus atšaldyti.

Kepta jautiena

½ puod. tarkuoto sūrio (norimo aštrumo),
1 arb. šaukšt. paruoštų garstyčių,
½ arb. šaukšt. padažo (Worcestershire sauce),
1 didelis steakas, maždaug dviejų svarų.
Sumaišyti sūrį, garstyčias ir padažą dubenyje. Padaryti įstrižus pjūvius mėsėje tik ne kiaurai, kad pasidarytų įdubimai, vienas pjūvis nuo kito 1 colio atstume. Dėti supjaustytą pusę ant garadėlių ir kepti po atvira ugnimi 3 min., apversti ir kepti 2 min. Ištraukti iš krosnies, pripilti pjūvius paruoštu sūrio mišiniu ir vėl kepti apie 2 min. Supjaustyti gražiais gabalais ir duoti su pomidorais bei kitomis daržovėmis.

Viščiukai su ryžiais

½ svaro ryžių,
3 svarai viščiuko padalinto į aštuonias dalis (virtas ar keptas),
1 puod. alaus,
1 puod. riešutų,
¼ arb. šaukšt. muškatinio riešuto,
¼ arb. šaukšt. pipirų,
3 šaukštai nuvalytų migdolų,
½ šaukšt. druskos,
3 kietai virti kiaušiniai,
4 šaukštai sviesto,
rudo padažo.

Išvirti ryžius vandenyje su alumi. Nusunkus pridėti 2 šaukštus sviesto, sudėti virtų viščių gabaliukus, muškato riešutą, druską ir pipirus bei kapotus kiaušinius. Apšlakstyti alumi ir sudėti riešutus. Uždengti gerai ir kepti vidutiniame karštyje 25-30 min.

R u d a s p a d a ž a s : paimti sviesto ir miltų lygias dalis, sukaitinti, pridėti alaus iki skystumo, ant ugnies sutirštinti, pridėti migdolos ir duoti su iškeptais viščiukais.

Paukštiesenos likučiai

Labai dažnai mums lieka paukštiesenos mėsos nuo vakar buvusių svečių ar nuo sekmadienio pietų. Ją galima labai gerai panaudoti sekančią dieną, truputį įvairiau paruošus.

1.
¼ puod. riebalų,
¾ puod. karšto pieno,
2 plakti kiaušiniai,
½ puod. baltos duonos džiovėsių,
1½ puoduko virtos ar keptos, smulkiai pjaustytos paukštiesenos,
2 šaukštai tarkuoto sūrio,

Modernus kavinukas

Švedija

1 puodukas virtų makaronų,
2 arb. šaukšt. kapotų žalių petruškių, druskos ir pipirų pagal skonį.
Išleisti sviestą piene, supilti išplaktus kiaušinius ir sudėti visus kitus augščiau suminėtus produktus. Supilti į riebalais išteptą kepmui indą ir kepti prie 350 F, kol sustings. Valgyti su grybų padažu.

2.

¼ puod. riebalų,
½ puod. miltų,
1 arb. šaukšt. druskos,
4 puod. vištienos sultinio (buljono) arba pieno,
3 puodukai smulkiai pjaustytos virtos vištienos,
2 puodukai stambių duonos džiovėsių,
1 puod. virtų makaronų,
2 kietai virti kiaušiniai, supjaustyti riekutėmis.

Išleisti riebalus, supilti miltus ir druską, sukaitinti, pridėti po truputį sultinio ar pieno ir kaitinti, kol sutirštės nuolat maišant. Tada sudėti pjaustytą vištieną, džiovėsius ir makaronus. Sumaišyti ir dėti eilėmis: eilę mišinio ir eilę kietų pjaustytų kiaušinių į riebalais išteptą indą. Ant viršaus užbarstyti džiovėsius, sumaišytus su sviestu. Kepti 350 F. apie 1 val.

Prie šių patiekalų tinka įvairios daržovės.

Ryžiai su ananasais

2 puod. virtų ryžių,
4 riekės ananasų, dar per pusę perpjautų,
½ puod. rudo cukraus.
vienos dėžutės ananasų sunka.
Ištepti kepimo indą ir iškloti dugną ½ colio storumo su ryžiais, apdėti mažais gabaliukais sviesto, tada dėti eilę ananasų. Tada vėl dėti eilę ryžių, apdėti sviesto gabaliukais ir ant viršaus ananasais. Dėlioti taip, kad ananasai būtų ant viršaus, pabaigus darbą. Tada užpilti ananasų sunką ir kepti 350 F. apie 30 min. Valgyti karštus arba šaltus.

Špinatų kukuliai

2 puod. virtų ir sukapatų špinatų,
2 šaukštai ištirpyto sviesto,
2 kiaušiniai,
1 puod. baltos duonos džiovėsių,

2 šaukštai tarkuoto svogūno,
2 šaukštai tarkuoto sūrio,
¼ arb. šaukšt. baltų pipirų,
¼ puod. vandens.

Duonos džiovėsių apvoliojimui pagal reikalą.

Virtus ir kapotus špinatus, išleista sviestą, vieną plaktą kiaušinį, džiovėsius, svogūnus, sūrį ir pipirus gerai sumaišyti į vieną masę. Duoti pastovėti apie 10 min. Tada daryti kukulius. Likusį kiaušinį stipriai išplakti su vandeniu. Apvolioti kukulius į džiovėsius, tada į plaktą kiaušinį ir vėl į džiovėsius. Virti taukuose arba alyvoje prie 350 F., kol apbruduos. Išmesti ant sugeriamo popieriaus prieš duodant į stalą.

JURNALUI AUKOJO:

KLK Moterų Dr-jos Delhi skyr. \$50;
KLK Mot. Dr-jos Hamiltono sk. \$20;
Matulionytė J., Toronto, Ont. \$10;
Aukštaitė M., Montreal. Que. \$8;
po \$5: Dėdinienė E., Brooklyn, N.Y.,
Stonkienė Ona, Hamilton, Ont.;
po \$1: Augustinavičienė A., S. Euclid, Ohio.,
Balčiūnienė B., Strasburg, Ohio, Butkuvienė P., Cleveland, Ohio, Kaskus M., Montreal, Que., Kazlauskienė G., Waterbury, Conn., Lelienė M., Rochester, N.Y., Malaškevičienė, Winnipeg, Man., Mantautienė S., Brockton, Mass., Miliauskienė J., Worcester, Mass., Obelinienė S., Cleveland, Ohio, Pikturnienė J., Cleveland, Ohio, Praliekienė E., Little Falls, N.J., Prunskytė E., Chicago, Ill., Sereikienė T., Hartford, Conn., Skriniskienė F., Toronto, Ont., Tautvilienė B., Washington, D.C., Valiūšytė G., Chicago, Ill., Žvinakienė B., Chicago, Ill.

GARBĖS PRENUMERATOS

Ambrasevičienė, Cleveland, Ohio,
Bačkienė O., Washington, D.C., Bajorunienė M., Detroit Mich., Balzarrienė K., Chicago, Ill., Basalykienė M., Toronto, Ont., Biliunienė J., Port Cester, N.Y., Danisevičiūtė O., Brooklyn, N.Y., Dėdinienė E., Brooklyn, N.Y., Dulskienė A., Oak Lawn, Ill., Dundzilienė P., Chicago, Ill., Griggs V., Calgary, Alberta. Grušienė E., Brockton, Mass., Gurevičienė I., Toronto, Ont., Yčienė V., Toronto, Ont., Ivanauskienė T., Detroit, Mich., Čepukienė B., Don Mills, Ont., Kalvaitienė S., Santa Ana, Calif., Kerpienė S., Lemont, Ill., Kiaunienė B., Port Credit, Ont., Kulbokienė V., Boston, Mass., Kuzavinienė V., Los Angeles, Calif., Latauskienė B., Hamilton, Ont., Lesčinskienė A., Detroit, Mich., Mačiukienė A., Chicago, Ill., Meškauskienė E., Lake Forest, Ill., Mogenienė M., Belleville, Ill., Petronienė E., Philadelphia, Pa., Pupienė Z., Chicago, Ill., Ribokienė E., Omaha, Nebr., Rimkevičienė J., Montreal, Que., Šlitterienė K., Waukegan, Ill., Starkienė P., Chicago, Ill., Sušinskienė I., Cleveland, Ohio, Svėgždienė E., Toronto, Ont., Valiukonienė E., Lawrence, Mass., Zukauskienė, Philadelphia, Pa.

"GIEDRA" SKELBIA 1000 DOL. PREMIJĄ

Premijuotų ir nepremijuotų romanų tremtyje turime daug. Bet ligi šiol nėra nė vieno, kuriame teisingai būtų atvaizduota idealus kilnios lietuviškos moters tipas; priešingai: yra romanų, kuriuose lietuviška moteris tiesiog suniekinama, pažeminama.

"GIEDRA" — vyr. giedrininkės ir korporacija — ryžtasi paskatinti rašytojus, kad jie šį mūsų literatūros trūkumą atitaisytų. Jos skelbia TUKSTANČIO dolerių premiją už romaną, kurio herojus būtų teigiamo charakterio lietuviška moteris.

Kviečiamos visos ir visi, kas tik pajėgia rašyti!

Konkurso nuostatai:

1. Premijuojamas tikrai literatūriškai vertingas kūrinys.

2. Premijos dydis — \$1000.

3. Premija nedaloma.

4. Romano herojus turi būti teigiamo charakterio lietuviška moteris. Pageidaujama, kad būtų sukurtas idealus dvasinis ir fizinis lietuviškos moters tipas.

5. Romanui fonas gali būti panaudotas: a. istorinis, b. netolimos praeities arba dabarties, c. ateities — perspektyvinis fonas.

6. Kūriniui temą pasirenka pats autorius.

7. Kūrinys turi būti parašytas mašinėle, ne mažesnis kaip 200 romaninio formato puslapių.

8. Kūrinys pasirašomas slapyvardžiu. Atskirame, uždareme voke turi būti pažymėta: a. tikroji pavardė ir vardas, b.

adresas ir telefonas, c. kūrinio antraštė, d. autoriaus slapyvardis.

9. Kūrinius siųsti: "Giedros" romano konkurso komisijai, 8741 Albany Ave., Chicago 42, Ill., USA.

10. Kūriniai turi būti prisiųsti ne vėliau kaip 1963 m. rugsėjo 1 d. (pašto antspaudu data).

11. Konkurso komisiją sudaro: Benys Babrauskas, Kazys Bradūnas, Elena Juknevičienė, Vincas Ramonas, Juzė Vaičiūnienė.

12. Autorius, laimėjęs šio konkurso premiją, be papildomo honoraro pirmosios laidos teises perleidžia "Giedrai" — vyresniosioms giedrininkėms ir korporacijai, įskaitant teisę romaną spausdinti "Draugo" dienraštyje ir išleisti atskiru leidiniu.

13. Rankraščiai, nelaimėję konkurso, grąžinami autoriams.